

# Som ako ty

výstava umeleckých diel pacientov so schizofréniou

## O projekte

Putovná výstava umeleckých diel pacientov so schizofréniou je súčasťou projektu na podporu osvedčenej a správnej liečby schizofrénie. Prostredníctvom umeleckých diel chceme verejnosti predstaviť hlavne ich autorov a sprostredkovať ich svet. Chceme ukázať, že sú to ľudia ako my, pretože ak sú správne liečení, nie je dôvod pozeráť sa na nich pomedzi prsty či mať z nich strach.

## Kto je človek trpiaci schizofréniou?

Je to človek, ako my ostatní, iba mal menej šťastia v živote a ochorel na schizofréniu. Príčiny ochorenia vedcom nie sú doposiaľ známe, schizofrénia sa vlastne môže pritrafiť každému z nás. Neliečený človek so schizofréniou nemá rozdvojenú osobnosť, ako sa mnohí ešte stále domnievajú, môžu sa však u neho objavovať bludy a halucinácie, a občas je pre neho ťažké rozlíšiť, čo je skutočné a čo nie. Práve preto sa čas od času dostáva do zapeklitých situácií, ktoré mu spôsobujú mnoho nepríjemností. Ak sa však lieči a pravidelne dochádza k lekárovi, väčšinou žije bežným spôsobom života - ako my.



## Partneri výstavy

Výstava vznikla z iniciatívy spoločnosti Janssen Cilag, za veľkej pomoci občianskeho združenia Otvorme Dvere Otvorme Srdcia, ktoré nám sprostredkovalo obrazy a pomohlo dať celú výstavu do podoby, v akej ju vidíte vy. Týmto by sme sa im a aj ostatným partnerom chceli poďakovať, že sa spolupodieľali na tomto skvelom projekte, a pomáhajú destigmatizovať ľudí chorých na schizofréniu.

Osobitná vďaka patrí samotným autorom obrazov, ktorí nás nechali nahliadnúť do ich sveta.“

Ďakujeme.

Projekt podporili



Otvorme dvere, otvorme srdcia



[www.schizofriends.sk](http://www.schizofriends.sk)

# Som ako ty

výstava umeleckých diel pacientov so schizofréniou

## Schizofrénia a umenie

Mať schizofréniu určite nie je ľahké, prijať ju a naučiť sa s ňou žiť je obdivuhodné. Umenie je blahodarné na psychiku človeka, je terapiou a relaxom pre mnohých ľudí, aj zdravých. Dôležitý je predovšetkým samotný proces tvorby, nie výsledok. Ale keď takto vzniknuté dielo inšpiruje, či povzbudí k tvorbe ďalších ľudí, stane sa dvakrát prospešné. Tvorivý proces je osviežujúci, vyskúšajte to.

Je pravdou, že u ľudí trpiacich schizofréniou pozorujeme zvýšenú citlivosť vnímania a často expresívny výtvarný prejav. Keď sa na obraz pozrieme „má silu“. Jediným úmyslom autorov, ktorých tvorbu tento projekt predstavuje, bolo vydať zo seba emóciu, vlastný pocit. Ich tvorba nie je motivovaná komerčnými záujmami, ani snahou uspieť v súťaži, či na trhu umenia, ani sa nechceli zapáčiť kritikom umenia. Tvorili sami pre seba, aby zo seba vydali čo v nich je. To je hodnota sama o sebe. Je obdivuhodné ako si dokážu títo autori zachovať vlastné videnie sveta, svoj autentický rukopis a ostať sami sebou. Diela vytvorené ľuďmi bez formálneho umeleckého vzdelania s výraznou osobitosťou, autenticitou a formálnou i obsahovou originalitou označil v roku 1945 francúzsky maliar a teoretik Jean Dubuffet názvom Art Brut.

Výber z tvorby ľudí so skúsenosťou s ochorením schizofrénie vám predstavujeme na tejto výstave.

Kurátor:

Mgr. Art Soňa Sadílková



**Som ako ty**

■■■■, 35 rokov, matka  
ochorela v 27 rokoch

Výstava umeleckých diel  
pacientov so schizofréniou

| 16. - 30. 4. 2013  
| Aupark Bratislava

1. - 16. 5. 2013 | Aupark Piešťany  
17. - 31. 5. 2013 | Aupark Žilina  
1. - 13. 6. 2013 | Aupark Košice

Projekt podporili



Otvorenie dvere, otvorenie srdca



[www.schizofriends.sk](http://www.schizofriends.sk)

# Som ako ty

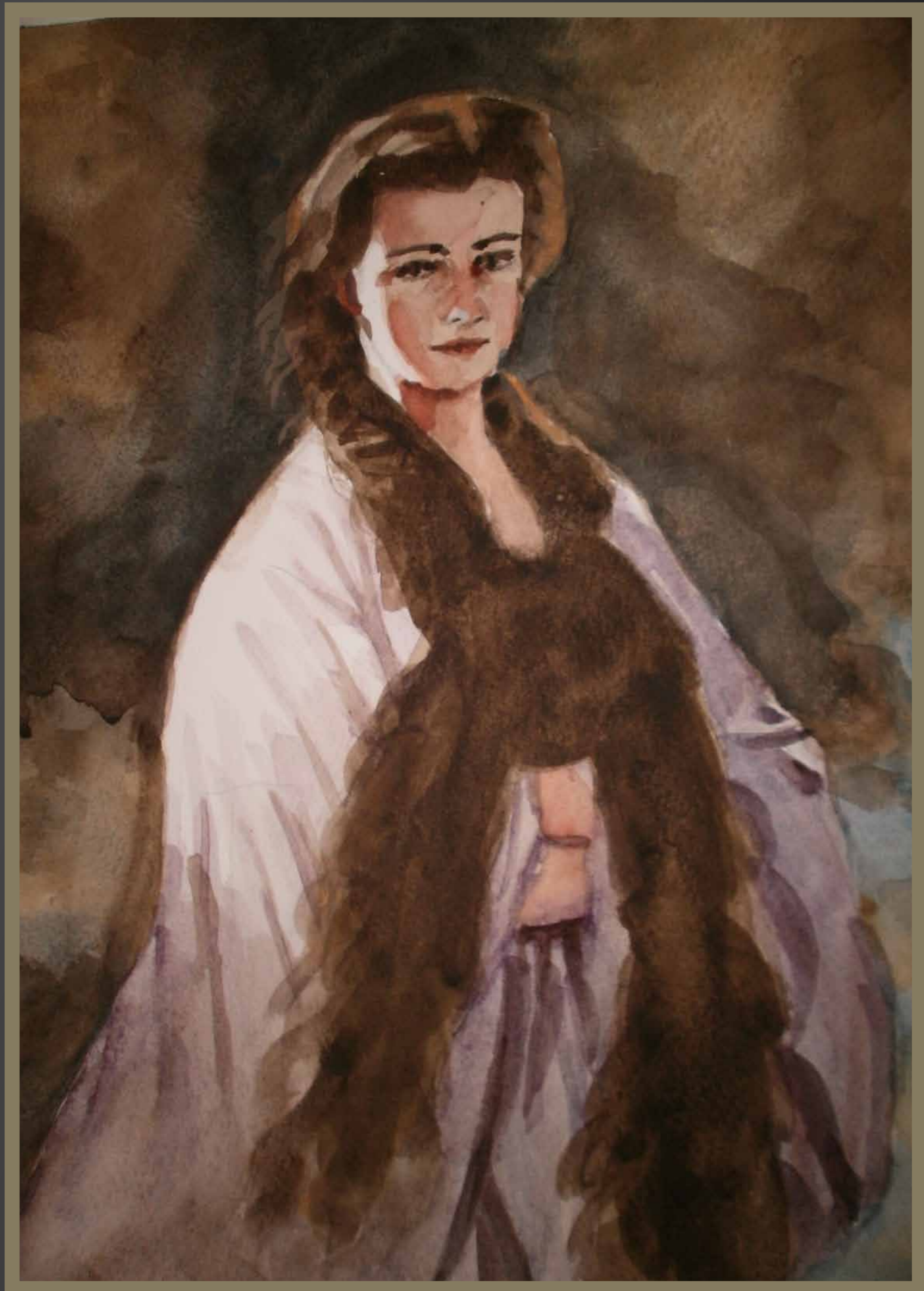


*Autoportrét, perokresba*

**Dana, 46 rokov, Bratislava**

„Kreslila som preto seba, lebo väčšinou nemám koho kresliť. Radšej však kreslím druhých ľudí. Ceruzkou kreslím rada, pretože je to pomerne jednoduchá technika.“

„Kreslím od detstva, ale nikdy som sa tomu nevenovala sústavne, mala som prestávky, preto som stále začiatočníčka. Mala som aj iné koníčky, zvieratá, prechádzky v prírode. Ochorela som v poslednom ročníku na vysokej škole a od roku 1996 som na invalidnom dôchodku.“

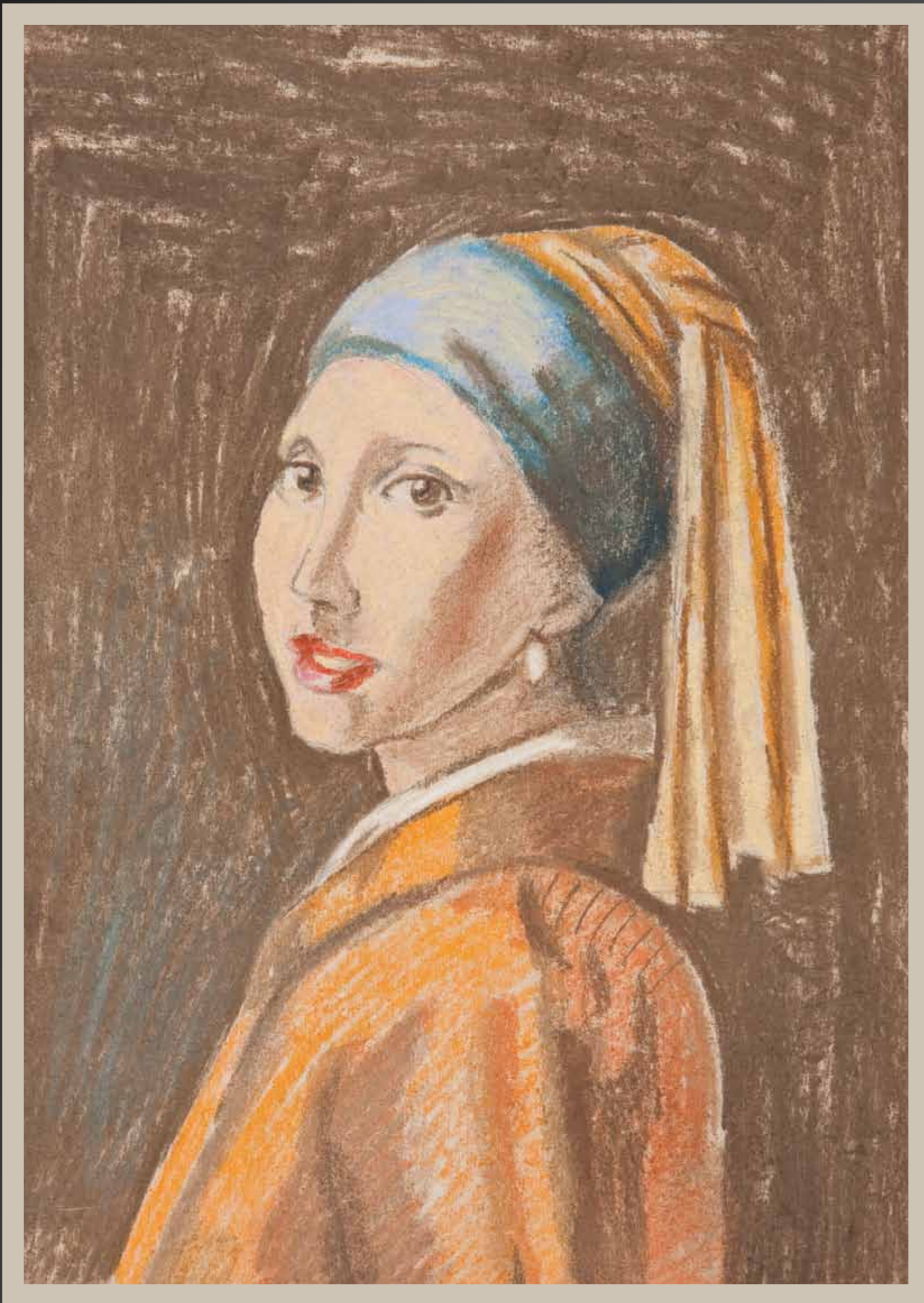


*Portrét Sissi, akvarel*

**Dana, 46 rokov, Bratislava**

„Obraz som namaľovala podľa predlohy na fotografii.“

# Som ako ty



*Dievča s perlou, Jan Vermeer  
(1660-65) – reprodukcia, pastel*

Dana, 46 rokov, Bratislava

„Inšpiroval ma obraz Jana Vermeera. Rada kreslím najmä ženské portréty. Páčil sa mi výraz tohto obrazu, pekné natočenie hlavy.“

Daniel, 38 rokov, Bratislava

Básne sú vybrané zo zbierky „ HANKE A INÉ BÁSNE“, 2003 Bratislava

„Začal som študovať na UK v Bratislave na Matematicko-fyzikálnej fakulte. Ku koncu prvého semestra mi však všetky plány skrížilo závažné duševné ochorenie.“

S príchodom choroby, ktorá zapríčinila Danielov „ voľný pád“, začala aj jeho literárna tvorba, spočiatku pochmúrna, neskôr ľúbostná až intímna.

Ruka v ruke s písaním sa Daniel venuje aj výtvarným aktivitám. Kreslí a maľuje oleje a ústrednou témou je tu opäť žena.



*Dva kone, kresba ceruzkou*

Dana, 46 rokov, Bratislava

„Obrázok som kreslila podľa kalendára. Snažila som sa zachytiť ušľachtilosť bielych koní.“

## POHANSKÁ MODLIDBA

Moja krásna blízka vzdialená  
Hľadám ťa v čriepkoch slnečného svitu  
Ktorý sa márne snažím chytiť do dlaní  
Vidím ťa v zrkadle svojho okna  
Keď zase nemôžem dosiahnuť oázu sna

Ostré jazyky tieňov zajakavo mlčia o kráse  
O kráse tvojich kobaltom zastretých očí  
Oči ktoré z duše vyplavili veľa bolesti a strachu  
A predsa ich milujem pretože sa ich letmý smiech  
Nesie ako vánok ľahkého medeného zvona

Nech ich jas rúca chyžu diabla a stavia citadelu  
Alebo aspoň malú kaplnku osvetlenú dychom sviece  
Nech sa smiem ešte raz dotknúť striešok  
Tvojich prstov na hladkej a studenej dlažbe  
Tam kde zo stropu tečie parížska modrá  
A nebo sa vlieva do šťavnatej zeme  
Z ktorej puklín vyrastajú žlté narcisy.

Daniel, 38 rokov, Bratislava

Básne sú vybrané zo zbierky „ HANKE A INÉ BÁSNE“,  
2003 Bratislava

# Som ako ty



*Bozk, akvarel*

**Žaneta, 35 rokov, Handlová**

„Keď som bola zamilovaná, mala som takúto predstavu. Podkladom mi bol malý obrázok v časopise. Obraz vznikol asi za dve hodiny.“

Žaneta ochorela keď mala 20 rokov. Počas liečby v nemocnici si všimla jej výtvarné nadanie a začala sa venovať výtvarnej tvorbe. Jej tvorivosť ovplyvnilo aj štúdium na strednej priemyselnej škole odevnej. Neskôr študovala na VŠVU – odbor priemyselný dizajn.

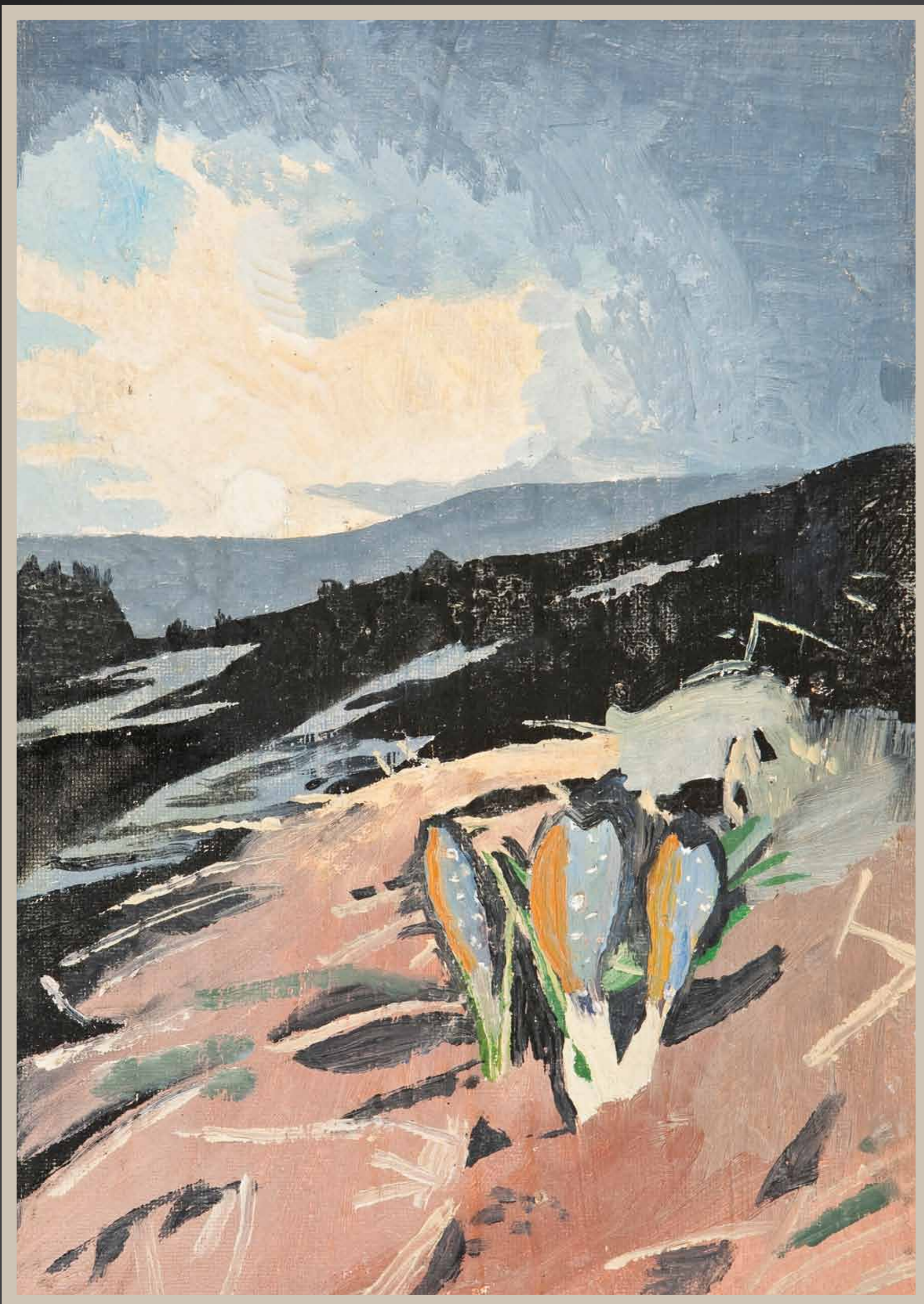


*Zeleninový..., tempera*

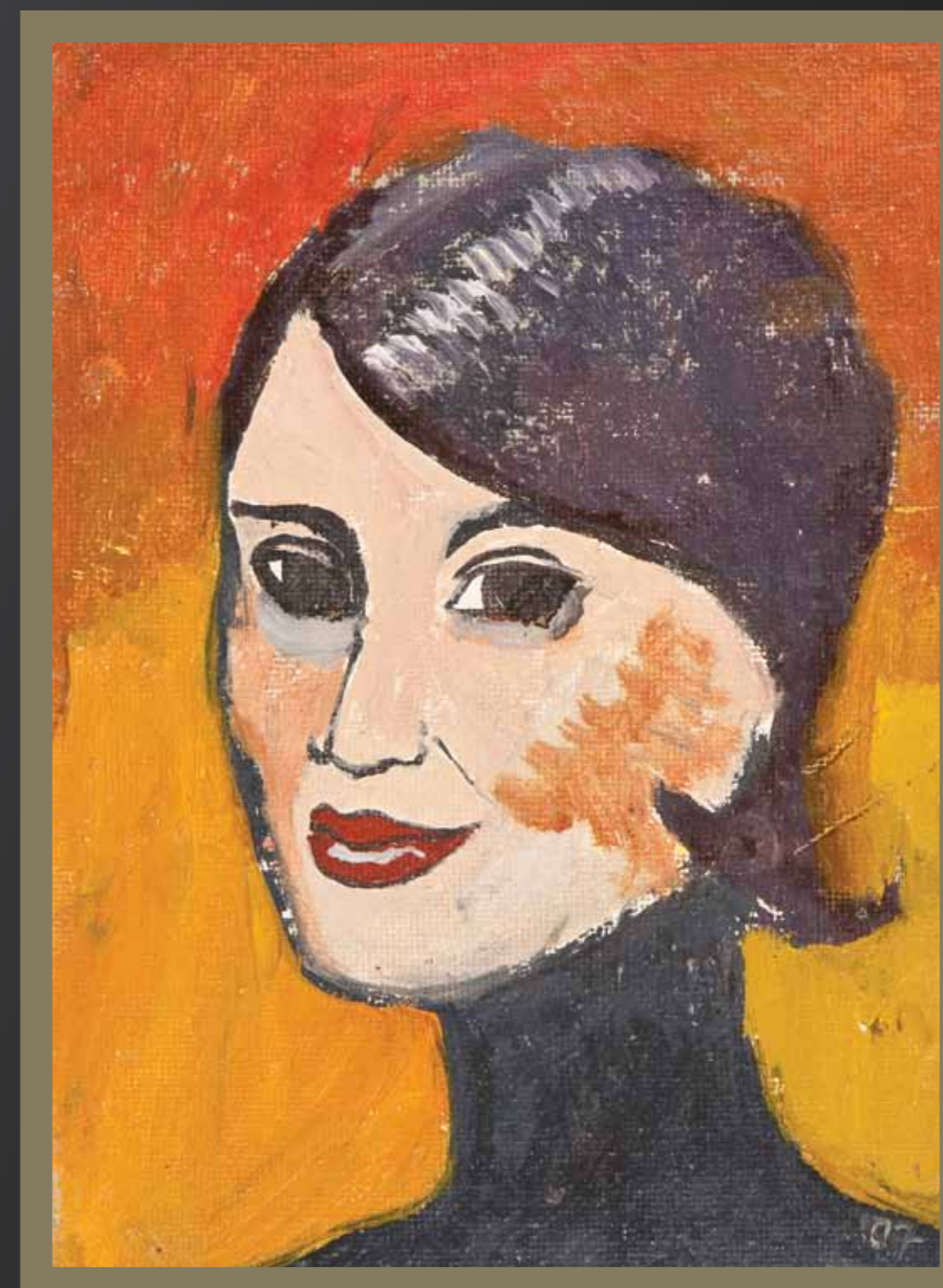
**Žaneta, 35 rokov, Handlová**

„Inšpiráciou pre tento obraz bol pokrčený obal od zeleninového bujónu. Mal zaujímavý lesklý povrch. Išlo hlavne o hru svetla a tieňa.“

# Som ako ty



*Zobúdzanie prírody, olej*  
Žaneta, 35 rokov, Handlová  
Obraz zachytáva prvé známky jarnej prírody po tuhej zime.



*Návrat do minulosti,  
olejomaľba*  
Žaneta, 35 rokov, Handlová  
„Portrét dievčaťa z minulého obdobia. Inšpiroval  
ma k nemu obrázok v časopise.“

## DEPRESÍVNY ROCKER

bledý ako nádej  
spáchal samovraždu  
nemal ani tridsať  
veľa toho  
prežil  
vytvoril  
i zničil  
a v poslednej dobe  
zanedbával hudbu  
pre smútky a drogy  
mal podivný dôvod  
ukončiť svoj život  
gitara mu oznámila  
že sa s ním chce  
rozviesť

Ruženka, 36 rokov

# Som ako ty



*Geometrické tvary - kombinácia línií a farieb vyjadrujúcich náladu I., pastel*  
Tomáš, 33 rokov, Pozdišovce

Obraz vyjadruje myšlienku pavúčej siete v rozbitom okne. Je to zobrazenie zovretia pavučiny.



*Geometrické tvary - kombinácia línií a farieb vyjadrujúcich náladu II., pastel*  
Tomáš, 33 rokov, Pozdišovce

Obraz zobrazuje prúdenie myšlienok v šere, v chladnom sne.

## MODLITBIČKA

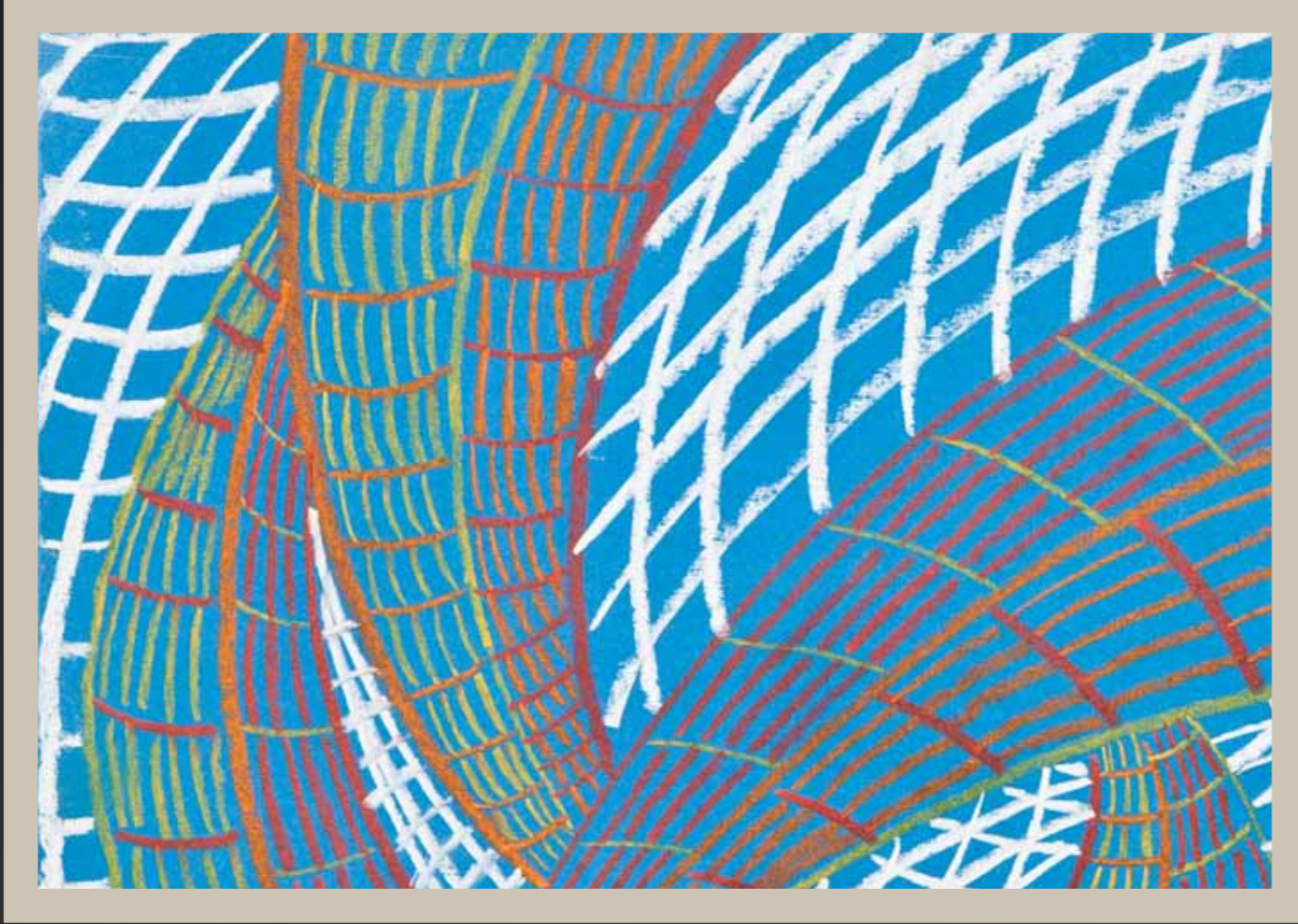
zlomyseľný a žiarlivý otčim  
sprchovanie studenou vodou  
domáce väzenie  
hlava ostrihaná takmer dohola  
zákaz stretnutí s otcom  
bitka  
hrubé nadávky  
aj súdne spisy spomínajú  
prváčka Milka – chovankyňa  
detského domova  
sa v kostole  
modlí za mamičku  
tá práve hádže  
sociálne dávky  
do výherného automatu

Ruženka, 36 rokov

K výtvarnej tvorbe inklinujem už od malička, no systematickejšie som svoj talent rozvíjal až v poslednom období v rámci rôznych chránených dielni a workshopov. Zaujímam sa o všetko. Kreslil som rozprávkové postavičky, realistické krajiny a záhrady, hrady, rytierov, mytológiu, náboženské témy, zátišia, poetiku malebnej krajiny ale aj ľudské tváre a postavy.

Jeho tvorbu ako celok, podľa slov kunsthistoričky magistry Kančevovej, charakterizuje rytmus, dynamika, čistá farebnosť a postupne oslobodzovanie sa od námetu smerom k znaku.

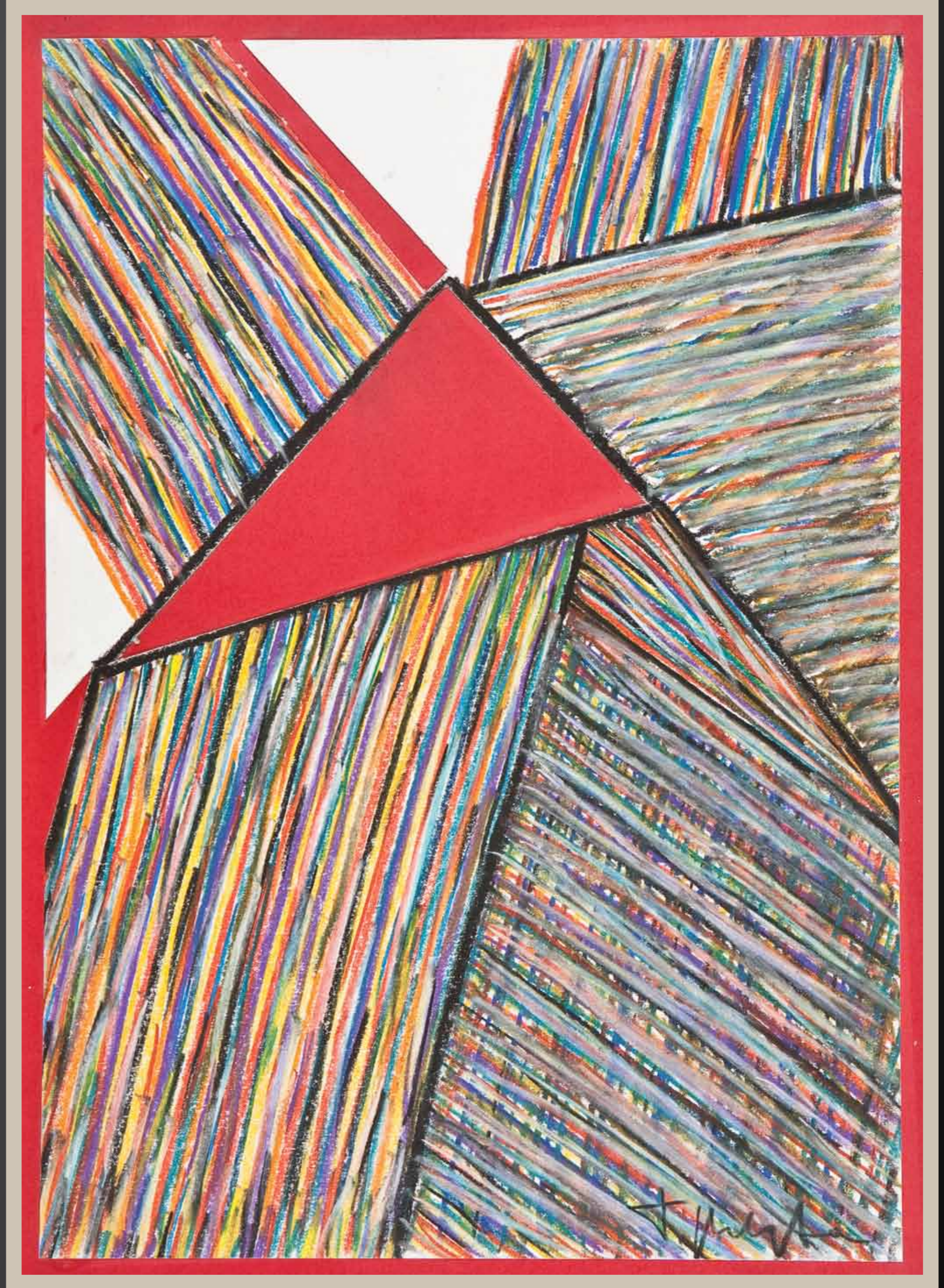
# Som ako ty



*Geometrické tvary - kombinácia línií  
a farieb vyjadrujúca náladu III.,  
pastel*

**Tomáš, 33 rokov, Pozdišovce**

Obraz zobrazuje cestu v sieti, kráčanie životom v bludných  
sieťach cesty.



*Geometrické tvary – kombinácia línií  
a farieb vyjadrujúca náladu IV., pastel*

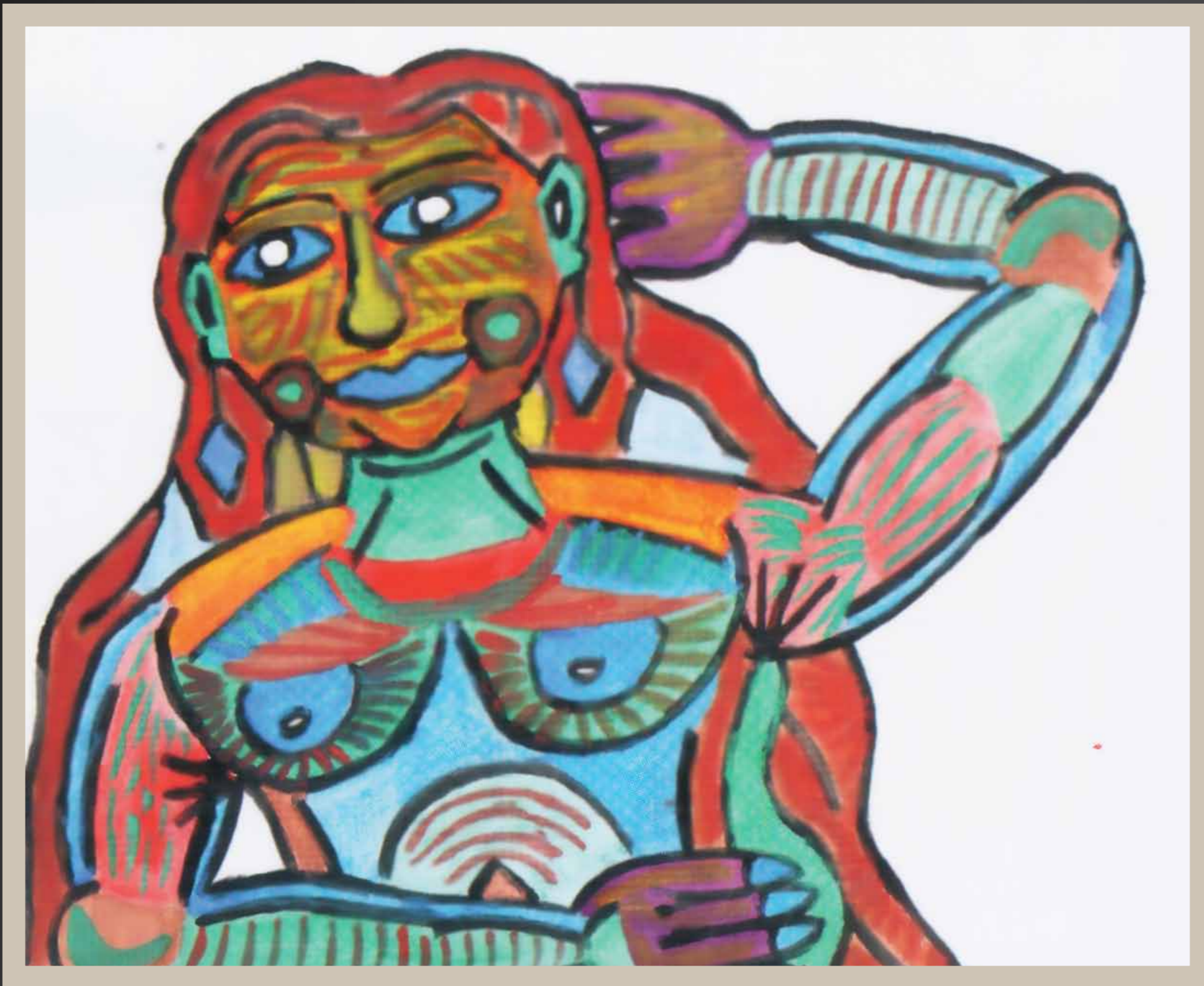
**Tomáš, 33 rokov, Pozdišovce**

Na tomto obraze je farbami abstraktne znázornená myšlienka dobrej nálady.

„Kresleniu sa venujem od svojich 14 rokov. Každý môj obraz určuje vlastná farebnosť, ktorá sugestívne korešponduje s mojimi témami. Rád experimentujem a skúmam vzájomné vzťahy farieb. Moje výtvarné nápady sú ovplyvnené rôznymi náladami.“



# Som ako ty



Tomáš, 33 rokov, Bratislava

## ĽUDIA

Ľudia čakajú za  
svojím osudom  
Je to jasné  
že sú ďaleko od reality  
lebo myslia len  
na seba

## PRIAZEŇ

Priazeň spadla z oblohy  
Večer pri káve zaspal kráľ  
V nehu postriebrená lyžička  
cvengot koní  
Červený cencúľ rástol v ruke  
V každej vráske zbadáš stratu  
Pamäti  
V pomalej reči nádych  
starého bláznovstva  
Tajíš človeka ktorý rastie v Tebe  
a nevieš pochopiť  
prečo umieraš vo chvíli  
keď ti chladný prílív prinesie pár

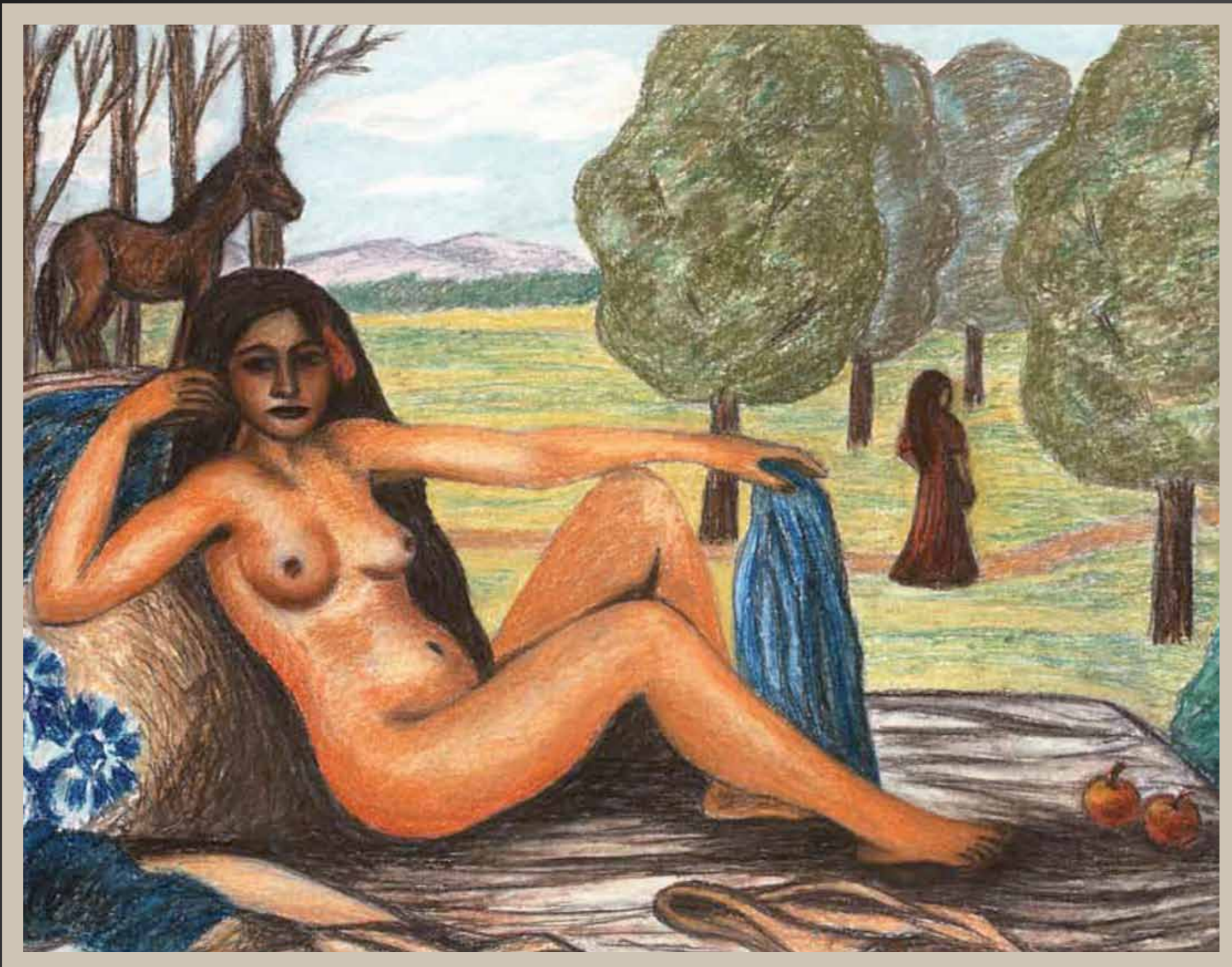
Pavel, 41 rokov, Žilina

Zbierka: Fantázia, Žilina, 2003

Ochorel pred 19 rokmi. Býval často osamelý  
vo svojom svete fantázie a snov, ktorým  
málokto rozumel.

Navzdory nepriazni osudu a okolia sa Paľko  
nevzdáva, má nezlomnú vôľu ktorou bojuje  
so svojím ochorením. Stojí ho to veľa síl a  
námahy, keď sa mu do mysle a citov vkrádajú  
nechcené a neželané myšlienky.

# Som ako ty



*Bdelý sen krásnej Magdalény, pastel*

Daniel, 38 rokov, Bratislava

„Obraz má počiatky ešte v mojom prvom tvorivom období. Inšpirovala ma obálka knihy „Láska a jej brat“. Kôň v pozadí predstavuje muža a žena v pozadí od neho odchádza. Význam obrazu z môjho pohľadu je nejasný, záleží na divákovi ako si ho vyloží.“



*Žienka so psom (v krajine), pastel*

Daniel, 38 rokov, Bratislava

„K obrazu ma inšpiroval Švabinského obraz „Chudý kraj“. Je to kontrast medzi drsnosťou psa a jemnosťou kvetu v rukách tej istej ženy.“

HANKE

Blahoslavení,  
žízniaci po dotyku,  
lebo ich navštívia Múzy.

Potrebujem ťa  
presne tak ako ruže rannú rosu  
A mäkké dotyky slnka.

Potrebujem ťa tak,  
ako básnik potrebuje svoje Múzy,  
rastúce v tieňoch stromov za splnu mesiaca.  
Tie prerodia sa v pieseň.

Potrebujem ťa však viac  
ako virtuóz svoje husle a znalosť tónov,  
stupníc a akordov, pretože ty pre mňa  
znamenáš niečo viac  
ako nejaká láska vkladaná do písmeniek básne.

Teba si nemožno vymodliť  
pred slávnou bohyňou Psyché,  
ani vysnívať v snári a tvoje zázračné srdce  
sa už nedá ukradnúť  
len tak niekde na rohu zatúlanej ulice.

Možno ťa však objaviť  
a živiť tvoju neskonalú túžbu.  
Túžbu mocnejšiu ako hadí jed.

Daniel, 38 rokov, Bratislava

Básne sú vybrané zo zbierky "HANKE A INÉ BÁSNE",  
2003 Bratislava

# Som ako ty

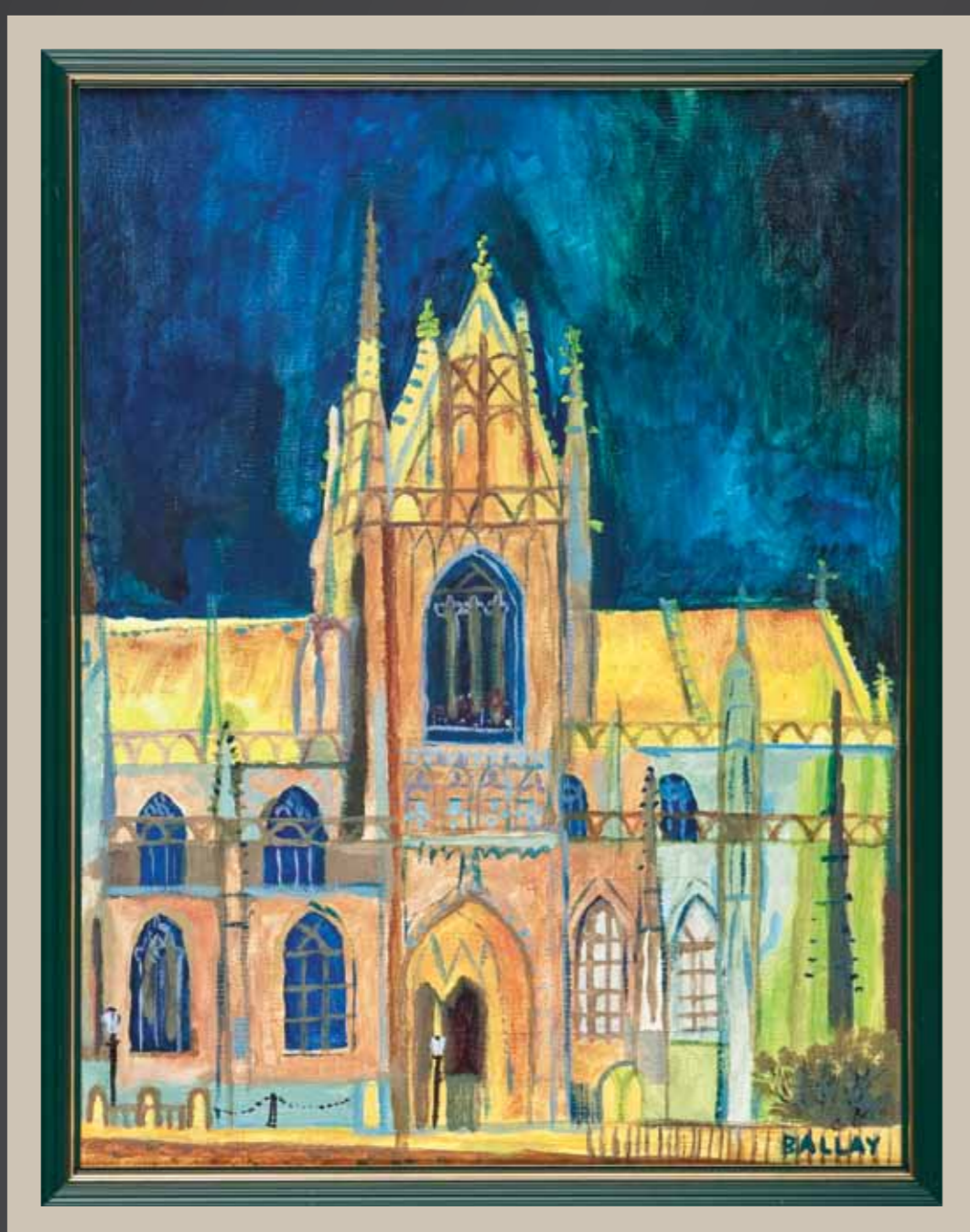


## *Dáma s konskou hrivou*

### **Viktor, 64 rokov, Bratislava**

„Pri maľovaní som duchom v inej krajine. Maľovaniu sa venujem od detstva. Pri maľovaní sa vraciam do detstva. Všetky moje obrazy pripomínajú sny a túžby. Som presvedčený, že to o čom premýšľam a čo prežívam lepšie vyjadním obrazom ako slovom.“

Mnohé z obrazov Viktora sú výtvarnou groteskou, sršiacou humorom, vtípom, niekedy až iróniou. Nezameniteľné je magické videnie skutočnosti. Bezprostrednosť a jasnosť jeho prác je umocnený pôsobivou farebnou škálou, v ktorej takmer nikdy nepoužíva čiernu farbu.



## *Dóm sv. Alžbety v Košiciach*

### **Vladimír, 48 rokov, Košice**

„Dóm sv. Alžbety som namaľoval podľa fotografickej predlohy. Keďže som veriaci, práca na tomto obraze mala pre mňa aj hlbší rozmer.“

Vladimír ochorel počas štúdia na vysokej škole, ktorú, napriek svojmu ochoreniu, ukončil. Pred ochorením sa venoval literárnej tvorbe, maľovať začal až po tom ako ochorel.

## MÁM S TEBOU

zvláštny vzťah  
ležíme v papieroch  
pijeme kávu  
delia nás sivé cesty  
na každého z nás  
svieti iné slnko  
kvapká iný med  
namiesto dieťaťa  
vyplakávam ja  
a zo srdca mi  
vyteká mlieko  
zaľato stúpam za tebou  
no schodov je  
čím ďalej viac  
psychiatrička krúti hlavou  
tabletky ktoré mi predpíše  
sú antikoncepčné  
každý deň užijem jednu  
aby si vo mne nesplodil  
depresiu

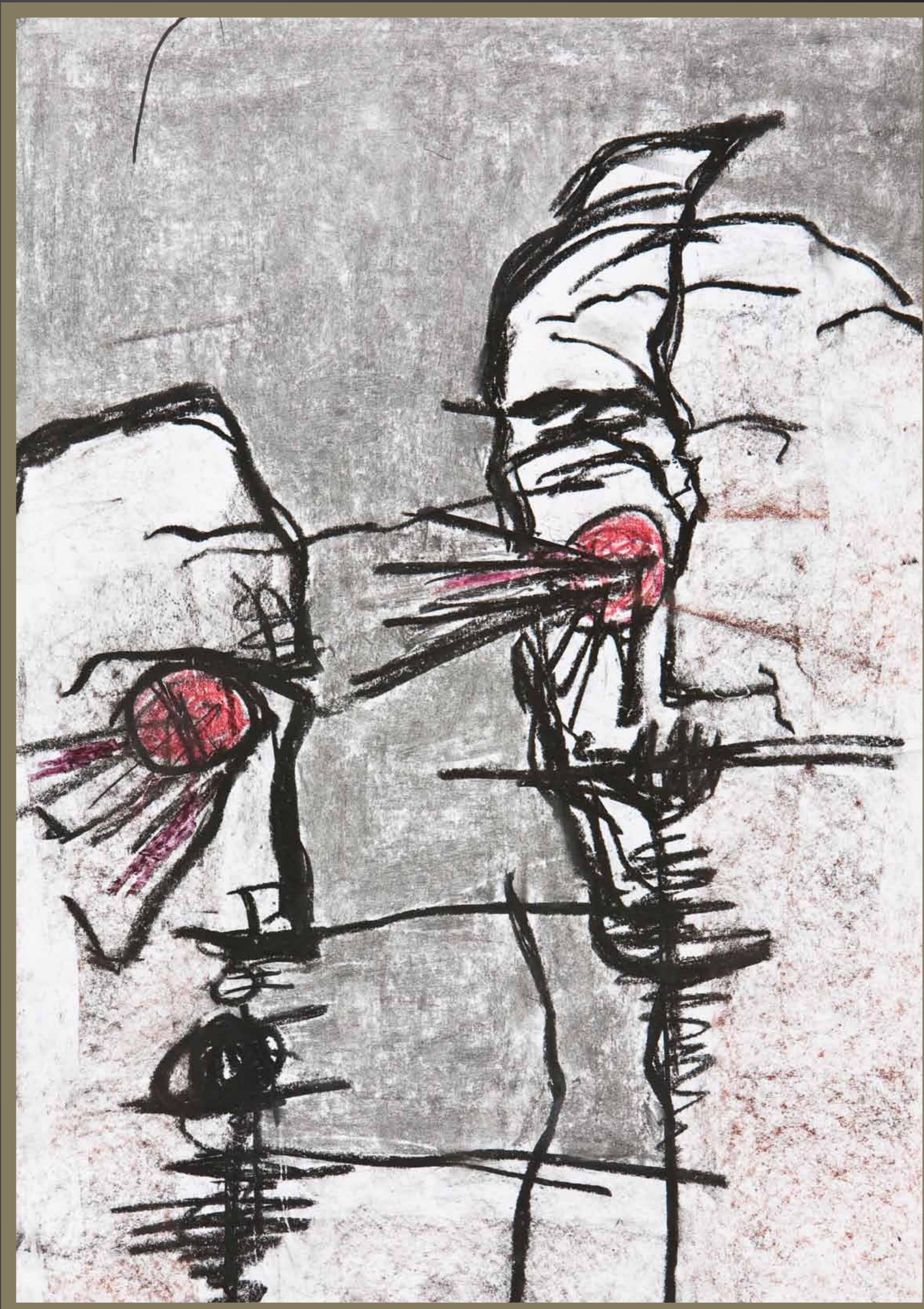
Ruženka, 36 rokov

# Som ako ty

NEZMAR

predpokladáš  
že hltavo pijem  
z kohútích stôp  
a na retiazke pod blúzkou  
nosím motýlie vajíčka  
že túžim byť len  
nádobou v horúcom náručí  
a rozčítene hlcom očami  
liahnutie žubrienok  
možno sa mýlia  
ikry aj mlieč  
možno som nezmar  
v izbe ktorá zatvorila oči  
sa potichu rozmnožujem  
delením

Ruženka, 36 rokov



*Oči, pastel*

žena, 55 rokov, Banská Bystrica

Človek vidí nielen očami, ale vníma aj inými zmyslami.

# Som ako ty

výstava umeleckých diel pacientov so schizofréniou

## Otvorme dvere, otvorme srdcia, o. z.

Občianske združenie ODOS je nezisková organizácia s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorej cieľom je znižovať stigmú a diskrimináciu ľudí s duševnými poruchami, obhajovať ich práva a prispievať ku prekonávaniu predsudkov voči duševne chorým na Slovensku. ODOS je platformou pre spoluprácu dvanástich regionálnych organizácií pacientov s duševnými poruchami, štyroch združení príbuzných a jednotlivcov z radov profesionálov pracujúcich v oblasti duševného zdravia.

## Z histórie ODOS

Združenie založilo niekoľko nadšencov v roku 2001 v Michalovciach. Ich cieľom bolo pripojiť sa ku Globálnemu Anti - stigma programu „Schizofphrenia - Open the Door“ (Schizofrénia - Otvorme dvere) zameranému na prekonanie stigmy a diskriminácie v súvislosti so schizofréniou. ODOS vytvoril slovenský destigmatizačný program a stal sa súčasťou celosvetového programu, ktorý sa realizoval v 20 krajinách pod záštitou Svetovej Psychiatrickej Asociácie (WPA).

## Ciele ODOS

Hlavný cieľ nášho celoslovenského združenia je postupne znižovať stigmú duševne chorých a ich príbuzných a tak prispievať k odstraňovaniu mýtov o duševných poruchách a ľuďoch nimi trpiacich. Medzi ďalšie ciele patrí obhajoba práv ľudí s duševnými poruchami a ich príbuzných formou patientskej advokácie a zabezpečovanie vzdelávania svojich členských združení. Aktivity ODOS pomáhajú zvyšovať informovanosť pacientov, ich príbuzných o duševných poruchách, čo napomáha k ich opätovnému začleneniu do spoločnosti.

## Aktivity ODOS

Medzi významné medzinárodné aktivity ODOS sa v rokoch 2005 – 2006 zapojil do Medzinárodnej prierezovej epidemiologickej štúdie INDIGO („International Study of Discrimination and Stigma Outcomes“) o vplyve stigmy a diskriminácie na bežný život ľudí so schizofréniou a ich sociálnej participácie v spoločnosti. Štúdia sa realizovala v 27 krajinách sveta.

ODOS sa v roku 2004 zapojil do tvorby Národného programu duševného zdravia (NPDZ) a vypracoval metodiku realizácie Patientskej advokácie (PA). Nasledoval pilotný projekt Patientskej advokácie (2007 - 2008), v rámci ktorého ODOS overil fungovanie Patientskej advokácie na oddeleniach psychiatrie vo vybraných mestách na Slovensku. V roku 2009 ODOS koordinoval projekt Patientska advokácia - nástroj znižovania stigmy ľudí s duševnými poruchami, ktorý realizoval v 5 mestách na Slovensku (Michalovce, Považská Bystrica, Žilina, Prievidza a Bratislava). Tímy patientskych advokátov navštevujú pacientov v nemocnici a odovzdávajú im informácie ako aj svoje osobné

Projekt podporili



Otvorme dvere, otvorme srdcia



[www.schizofriends.sk](http://www.schizofriends.sk)

# Som ako ty

skúsenosti s tým ako fungujú v rodine po prepustení z psychiatrického oddelenia a ako sa im darí zaradiť sa do bežného života. ODOS nadviazal v roku 2011 na dobre fungujúci model patientskej advokácie na psychiatrických oddeleniach Slovenska a realizoval projekt Patientska advokácia – Kľúč ku znižovaniu stigmy a zvyšovaniu kompetencií psychiatrických pacientov.

ODOS sa venuje kontinuálnemu vzdelávaniu svojich členov. V období od mája 2010 do apríla 2011 združenie realizovalo projekt Vzdelávanie – kľúč k otvoreniu dverí, ktorý bol podporený z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

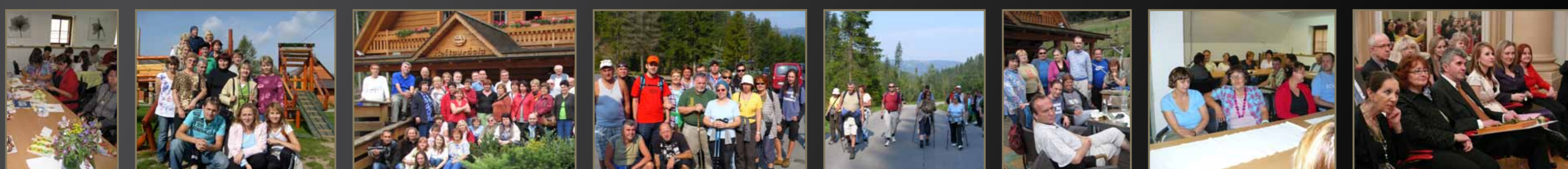
Naše združenie každoročne spolupracuje s Ligou za duševné zdravie pri organizovaní Destigmatizačných kampaní, čím prispieva k šíreniu pravdivých informácií o duševných poruchách v regiónoch Slovenska. ODOS opakovane organizuje Diskusie s verejnosťou v mestách, kde fungujú jeho členské organizácie pacientov a príbuzných. Je to jeden z najúčinnějších prostriedkov v boji proti stigme a diskriminácii.

Pri realizácii našich aktivít spolupracujeme s rôznymi odborníkmi – psychiatrami, psychológmi, právnikmi, a sociálnymi pracovníkmi. Spolupracujeme tiež s mimovládnyimi organizáciami, ktoré pracujú v oblasti ochrany ľudských práv na Slovensku - združenie Občan, demokracia a zodpovednosť (ODZ), Asociácia ochrany práv pacientov (AOPP), ako v Českej republike – združenie Kolumbus.

Sme riadnymi členmi medzinárodných organizácií - Mental Health Europe a Gamian - Europe.

K významným aktivitám ODOS patrí od roku 2010 vydávanie printového časopisu „Druhý Breh – Fórum pre duševné zdravie“, ktorý distribuujeme na psychiatrické oddelenia, ambulancie ako aj do Denných psychiatrických stacionárov na Slovensku.

Kontakt: ODOS, Ševčenkova 21, 85101 Bratislava, SR, tel:+421(2)63815500,  
mail: [odosba@stonline.sk](mailto:odosba@stonline.sk), [odos-sk@dusevnez.sk](mailto:odos-sk@dusevnez.sk)  
[www.odos-sk.com](http://www.odos-sk.com)



Projekt podporili



Otvorene dvere, otvorene srdcia



[www.schizofriends.sk](http://www.schizofriends.sk)

# Som ako ty



*Urpín*

Žena, 55 rokov, Banská Bystrica

„Tento obraz vyjadruje krásu prírody môjho milovaného kraja.  
Spomienky na bývalé túry a tešenie sa na ďalšie.“



Viera, 20 rokov, Bratislava

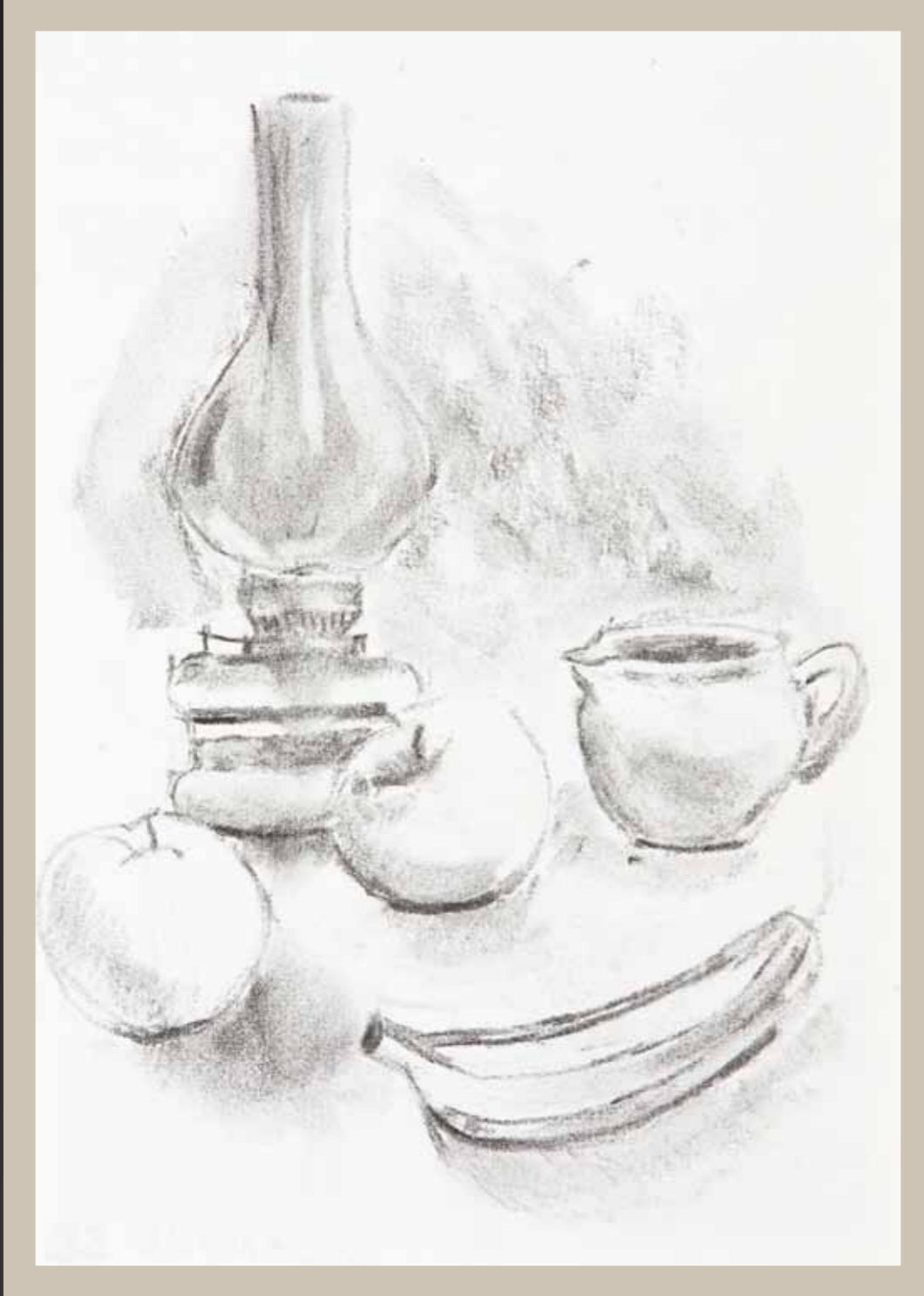
„Výtvarnej tvorbe sa venujem od detstva. Mám rada rozprávky a svet fantázie, preto často maľujem rôzne rozprávkové postavičky alebo vymyslených „mutantíkov“.  
K mojim starším námetom patria najmä portréty malých detí, maľujem najmä veci, ktoré sú mi blízke. K tomu pribudli neskôr zvláštne postavičky ľudí so zajačími ušami a iné fantazijné motívy.“

SOM HODNÁ

nosiť zlaté náušnice  
byť rešpektovaná a milovaná  
rodiť deti  
mať vysokoškolské vzdelanie  
vydať vlastnú knihu  
ale nie  
umyť riad  
po poslednej večeri  
chcela som byť silná  
zaslúžiť si  
brucho plné ikier  
zamurovať do seba  
cudzie názory  
trpezlivo navíjať  
svoje nervy na kľbko  
štváť psov proti myšlienkam  
v nohaviciach  
bojovala som proti sebe  
aby mal život radosť  
no napokon  
som nakreslila schody  
ktoré vedú nad oblaky  
a keď som začala písať  
o svojich slabostiach  
pochopila som  
akú obrovskú silu treba  
na sebazničenie

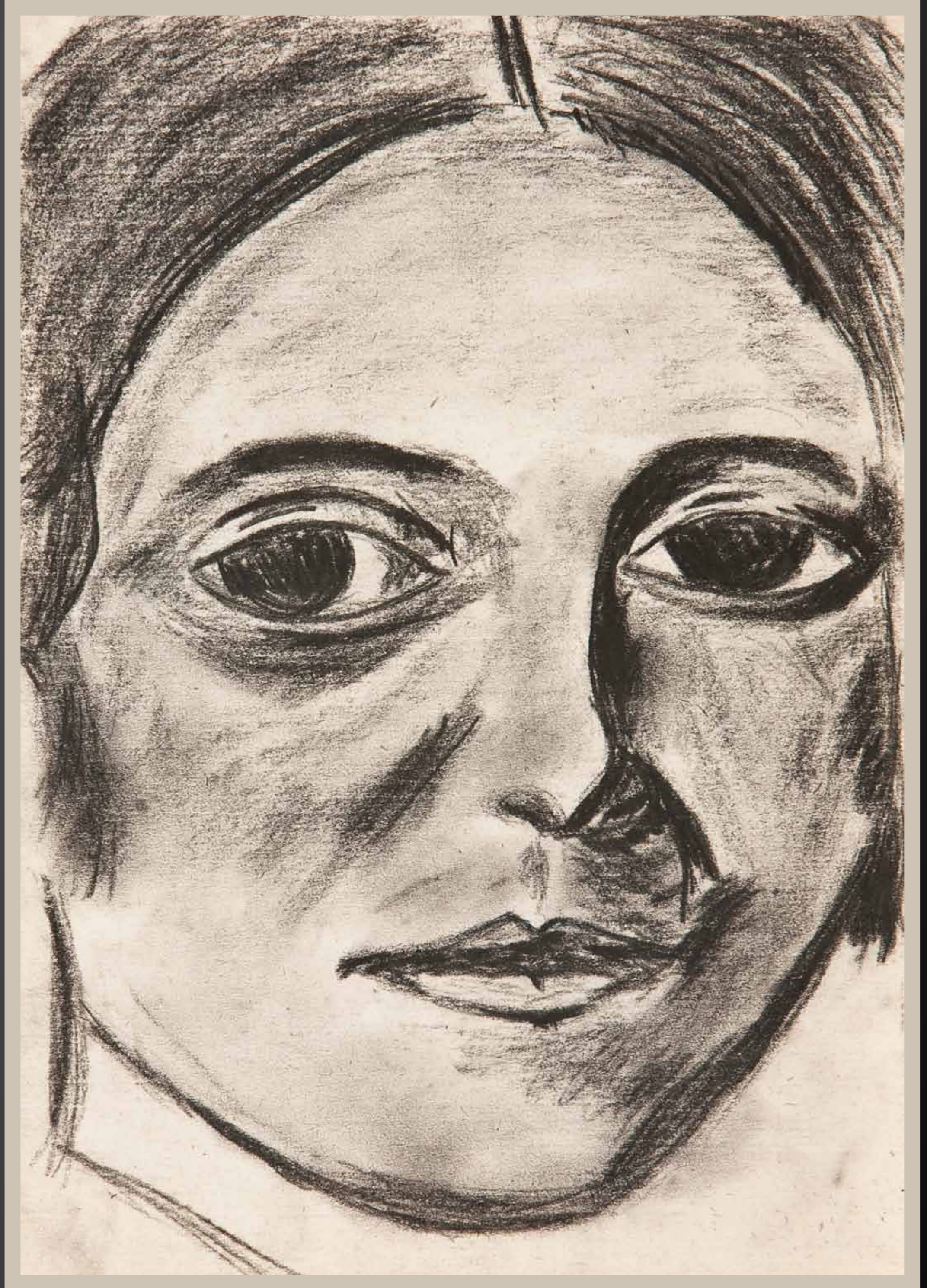
Ruženka, 36 rokov

# Som ako ty



*Zátišie s petrolejkou, uhlik*  
Veronika, 35 rokov, Banská  
Bystrica

Romantická nálada počas zimných večerov.  
Vystihnutie atmosféry na chate.



*Portrét ženy, uhlik*

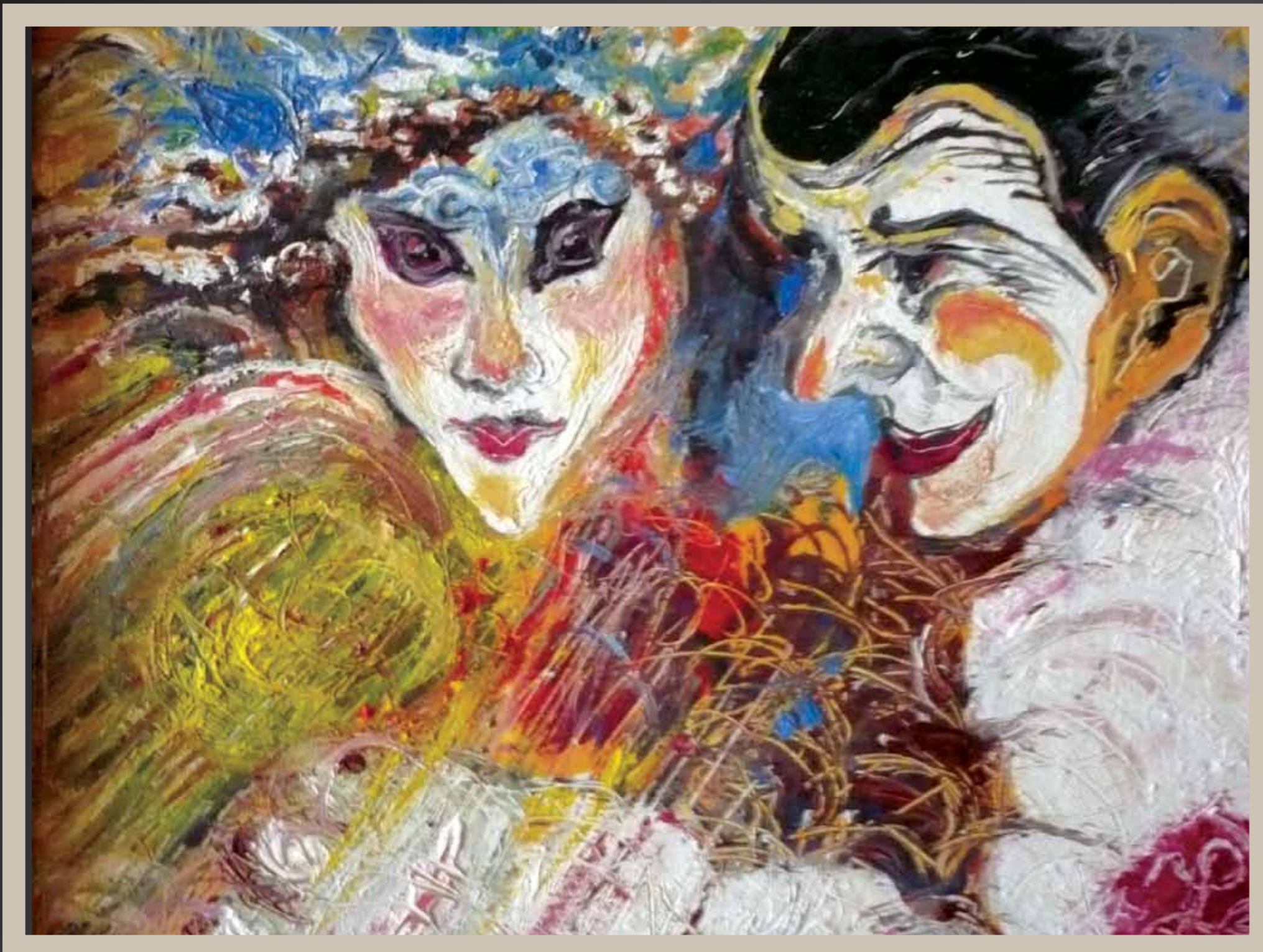
Veronika, 35 rokov, Banská Bystrica

„Čistá radosť z kreslenia. Moja obľúbená téma.“

Veronika mala na maľovanie talent od detstva. Venuje sa  
najmä portrétom.



# Som ako ty



*Benátsky karneval, olej*  
Zuzana, 50 rokov, Bratislava



*Otec, pastel*  
Zuzana, 50 rokov, Bratislava

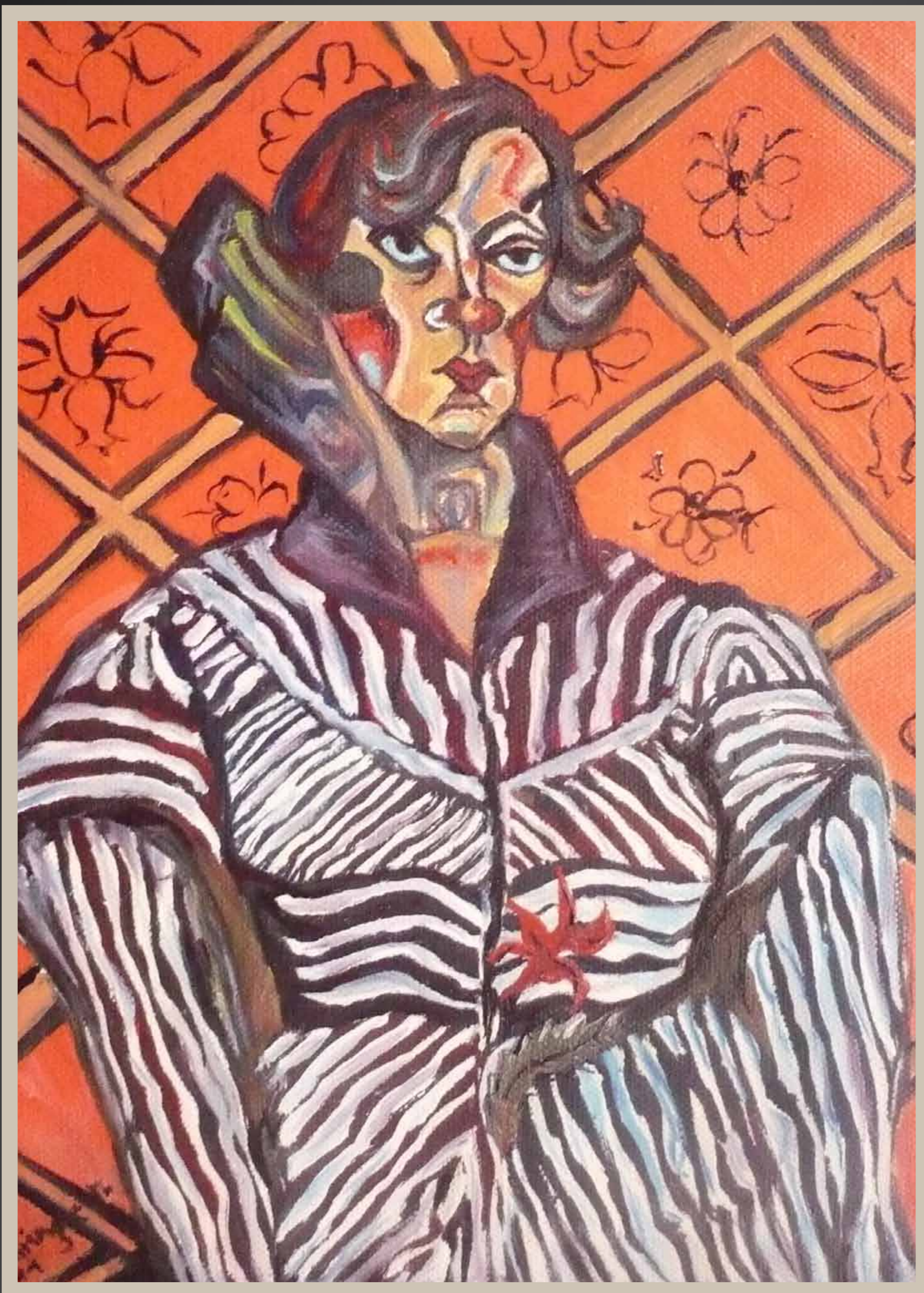
„Môj otec je vedec. Vede sa venuje celý život, zaoberá sa overiteľnými a hmatateľnými dôkazmi. Ja ho však vnímam hlavne ako človeka s veľkým a úprimným srdcom. Obraz je pre mňa dôkaz o jeho vnútri.“

Zuzana, 50 rokov, Bratislava

„Maľovanie a kreslenie som mala rada od detstva, bolo to jednoducho vo mne. Maľovala som aj v nemocnici, keď som mala zlé stavy. Pre mňa maľovanie vždy znamenalo „terapiu umením“, rada tvorím v peknom prostredí týždňových letných výtvarných sympózií Ligy za duševné zdravie v Galérii insitného umenia v Schaubmarovom mlyne v Pezinku. Maľujem portréty aj krajinky ale predovšetkým „fantázie“. Rada používam suchý pastel. Môžem ním rýchlo vyjadriť svoju momentálnu náladu a vyhovuje mi aj široká škála farieb, ktorú táto technika poskytuje. Používam aj akrylové farby a sem-tam aj olej. Ktovie, keby som vtedy v 19. rokoch neochorela, možno by som sa dnes venovala výtvarnému umeniu.“

Obrazy Zuzky, ako ich charakterizovala magistra Mária Bakošová, majú typické dve polohy - jedna z nich naplno využíva bohatú fantáziu, vyžaruje z nich nepokoj a napätie. Druhú polohu, podstatne pokojnejšiu a realistickejšiu, predstavujú portréty ľudí – príbuzných a priateľov

# Som ako ty



*Chuanita*

Zuzana, 50 rokov, Bratislava

## TAK TO CHODÍ

nevstúpiš dvakrát  
do dráhy  
toho istého  
uháňajúceho vlaku  
do ordinácie  
toho istého psychiatra  
áno

## ROBOTA

právnik pracuje  
vešia slová  
na háčiky paragrafov  
aby sa sústredil  
potrebuje  
zvukovú kulisu  
počúva  
ľúbostné piesne  
a píše píše  
návrh na rozvod

Ruženka, 36 rokov

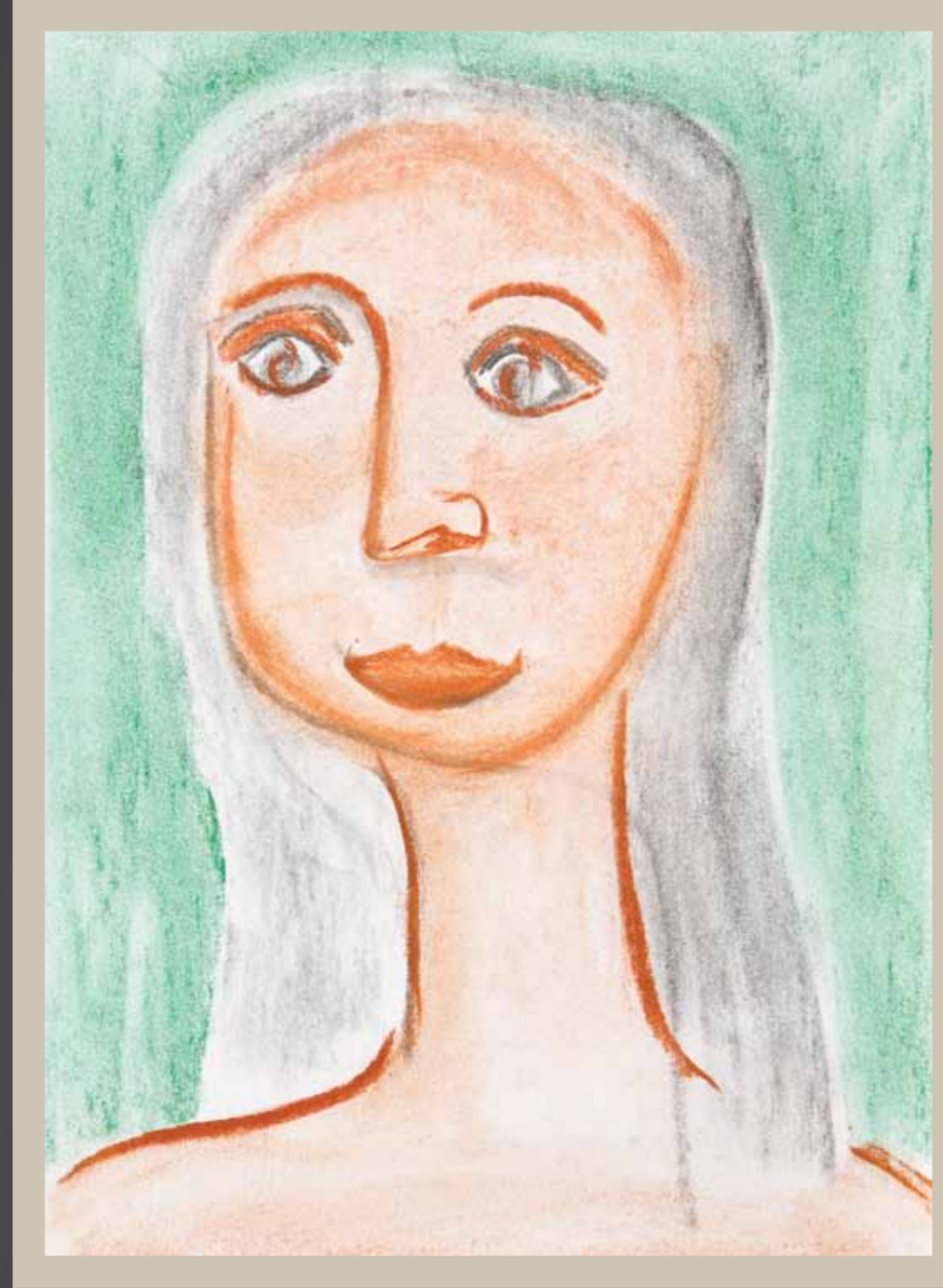
# Som ako ty



*Dievčina, perokresba*

Eva, 59 rokov, Banská  
Bystrica

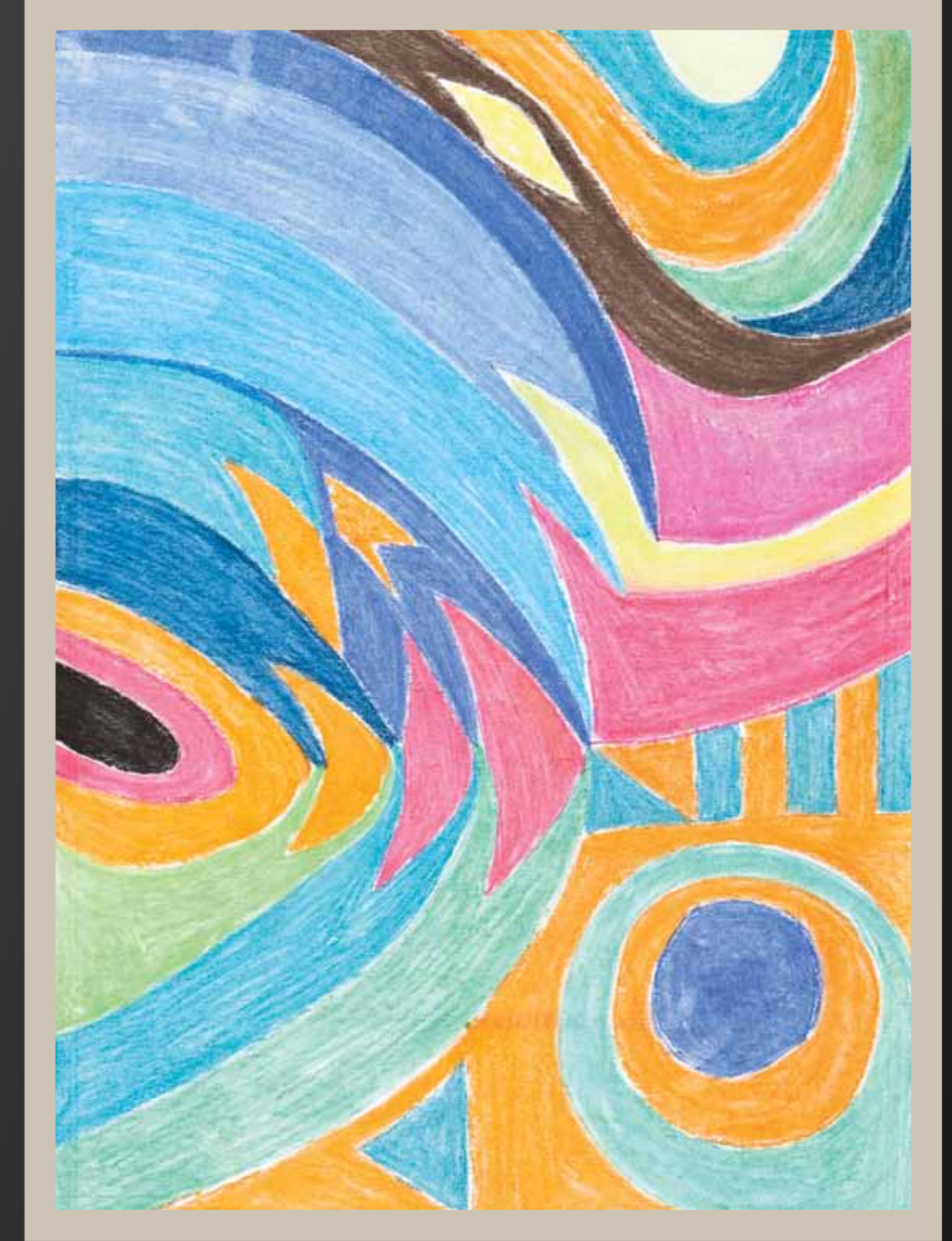
Čas mladosti sa nezabúda. Nálada ovplyvnená  
hudbou.



*Uvažovanie, pastel*

Eva, 59 rokov, Banská  
Bystrica

Neúprosne prichádza starnutie. Život neoklameš.  
Eva kreslila obrázky od mala, navštevovala  
výtvarný odbor na základnej umeleckej škole.  
Ochorela v poslednom ročníku vysokej školy,  
napriek ochoreniu však štúdium ukončila.



*Farebné variácie*

Vladimír, 50 rokov, Banská  
Bystrica

„Keď som maľoval, mal som príjemné pocity. Tento  
obraz som maľoval z dlhej chvíle.“

# Som ako ty



Rembrandt, Nicolaes Ruts (1631) – reprodukcia

Štefan, 48 rokov, Sverepec

„Rád maľujem olejovými farbami. Mojimi favoritmi sú starí majstri.“  
Ochorel pred 11 rokmi. Pred ochorením sa maľovaniu nevenoval.

## JESENŇÁ PIESEŇ

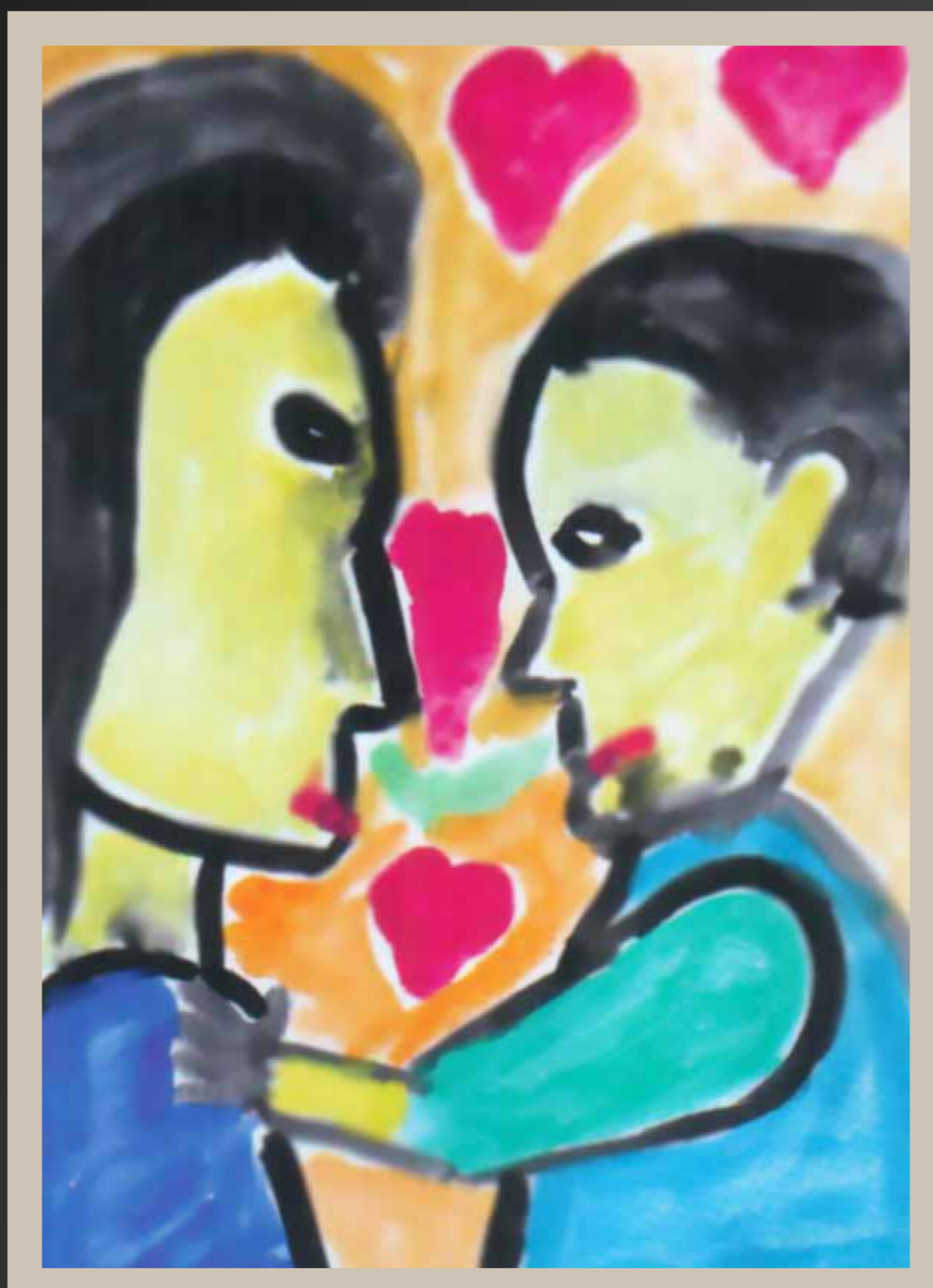
Bola si taká čistá v hľadaní  
A predsa preukrutne zakliata  
Tvoje oči pozerali do neba  
No pritom ich zalievajú  
preťažké slzy  
Dialky ťa vábili a perly  
v moriach na cestu ti svietili  
Tvoje ruky, akoby ma hladili  
A ja som tvoju bolesť  
s mojou splietal  
No iste som z teba  
Iba nepatrný zlomok  
pochoпил  
A o to viac beznádejne  
snil a šťastie strácal

Kde si, to vedia len vtáci  
nebeskí  
Husľové sonáty mi to iste  
nepovedia  
Stratil sa sen o zvučnej  
Venuši  
A biedny obraz, mnou vytvorený  
Nenahradí to, čím si mi bola  
A prečo láska aj keď uniká  
potom kvitne zas a znova  
netuším.

Daniel, 38 rokov, Bratislava

Básne sú vybrané zo zbierky „HANKE A INÉ BÁSNE“,  
2003 Bratislava

# Som ako ty



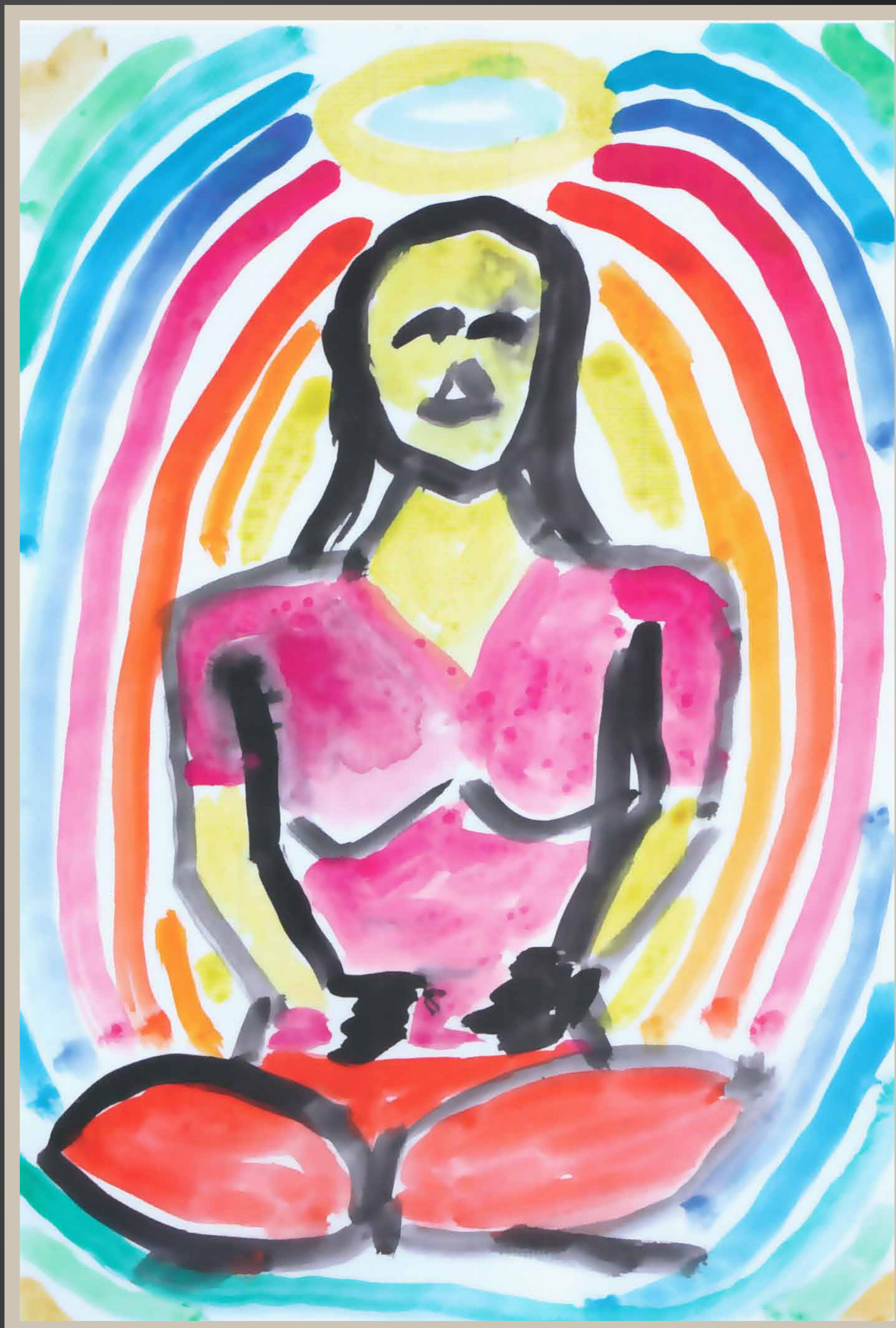
akvarel

Dušan, 50 rokov, Bratislava

Dušan, 50 rokov, Bratislava

Svoje príbehy podáva cez svojský svet bohatých a nespútaných predstáv.

Vyjadruje sa bezprostredne a bez filtra, mnohoznačným jazykom, charakterizuje tvorbu Dušana kunsthistorička magistra Kančevová.



akvarel

Dušan, 50 rokov, Bratislava

# Som ako ty

## POPOLUŠKA

preberá a preberá  
oddeľuje  
lásku od nenávisti  
halucinácie od skutočnosti  
smiech od plaču  
zdravé myšlienky od bludov  
nevyhnutné od zbytočného  
užitočné od neužitočného  
radosť od smútku  
súmrak ktorý  
má krídla  
čiernych holúbkov  
zlieta do ulíc  
prináša jej úľavu  
popoluška  
rozlúskne ďalší  
blistrový oriešok  
a nájde v ňom  
tabletku  
proti schizofrénii  
ako tisíckrát  
predtým

Ruženka, 36 rokov, Myjava

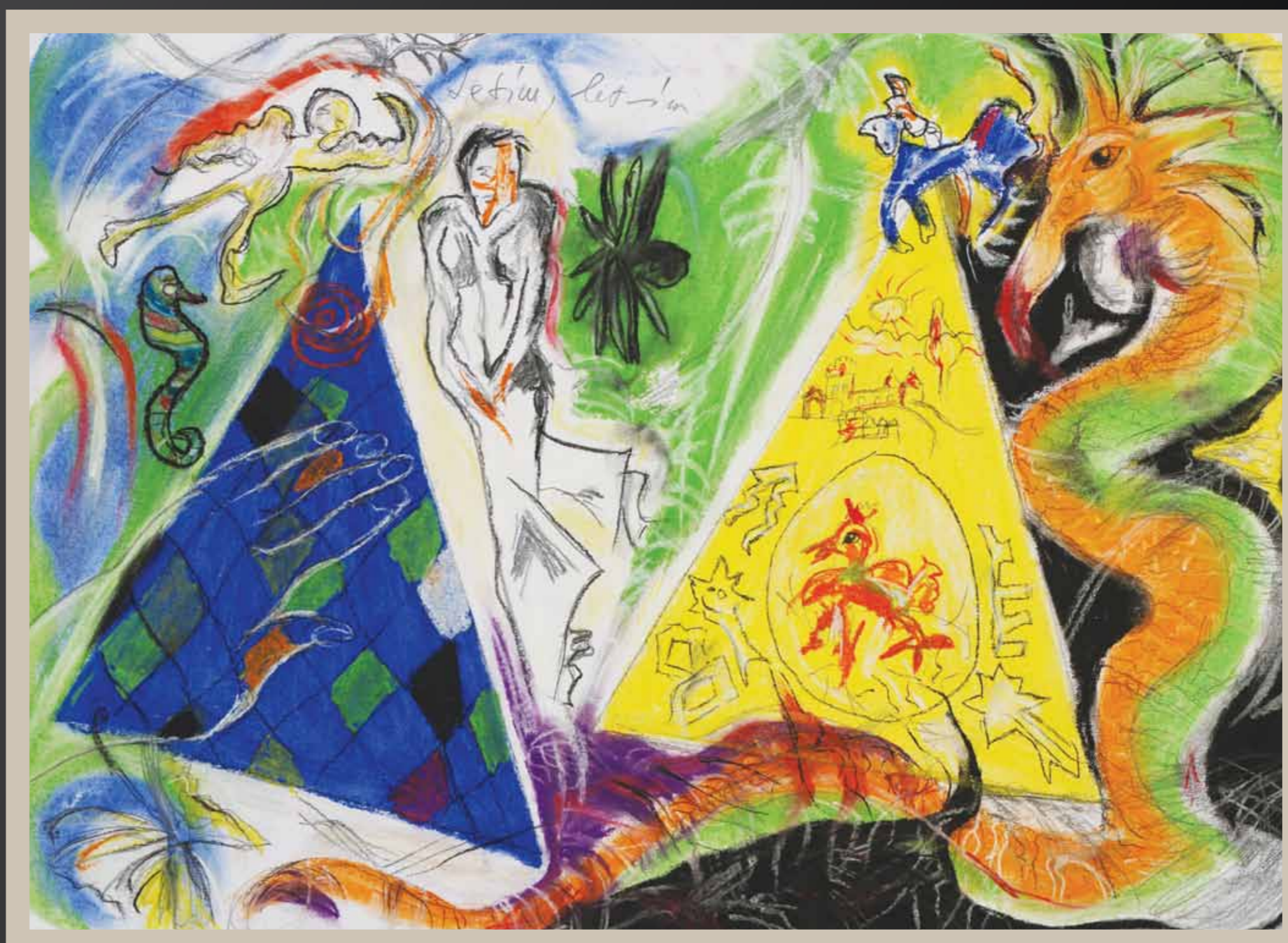
Ruženka, 36 rokov, Myjava

„V detstve som veľmi rada čítala, ale nie poéziu. Písať básničky som začala, keď som mala 11 rokov. Dôvod bol prozaický – chcela som vyskúšať niečo nové. Verila som si natoľko, že som svoje literárne pokusy ukázala našej učiteľke slovenčiny. Tá ma povzbudila do ďalšej práce. Od malička som bola psychicky labilná a v trinástich rokoch sa u mňa prejavila ťažká duševná choroba – schizofrénia. Nasledovali hospitalizácie na psychiatrii a časté veľmi nepríjemné psychické stavy. V dôsledku týchto problémov som 13 rokov nenapísala takmer nič. Moja trinásta komnata sa však a od roku 2004 opäť otvorila. Môj debut vyšiel pod názvom „Popoluška“.

Do písania mi našťastie nikto nezasahuje, takže mám na svojom papieri úplnú slobodu. Ja sama sa za žiadnu veľkú umelkyňu nepovažujem. No aj tak si uvedomujem inšpiráciu ako niečo, čo ma presahuje. Akoby som len zapisovala slová, ktoré mi niekto zhora diktuje. Občas som premýšľala, kto to asi je, ale mala som z toho len neistotu a depresie, preto už o takých veciach radšej neuvažujem. V každom prípade cítim voči tej neznámej autorite veľkú pokoru.

Neviem, či to náhodou nie je aj moja duševná choroba. Moje básne asi nie sú také pekné, v mnohých z nich je málo harmónie. Zrejme si jednoducho príliš intenzívne uvedomujem zlé stránky života a mám priam bolestnú túžbu „vypísať sa“ zo všetkého nepríjemného.

Najviac asi píšem o svojich psychických stavoch – vo svojej mysli predsa trávim najviac času. Niekedy ma až mrzí, aká som egoistka, ale je to proste moja prirodzenosť.“

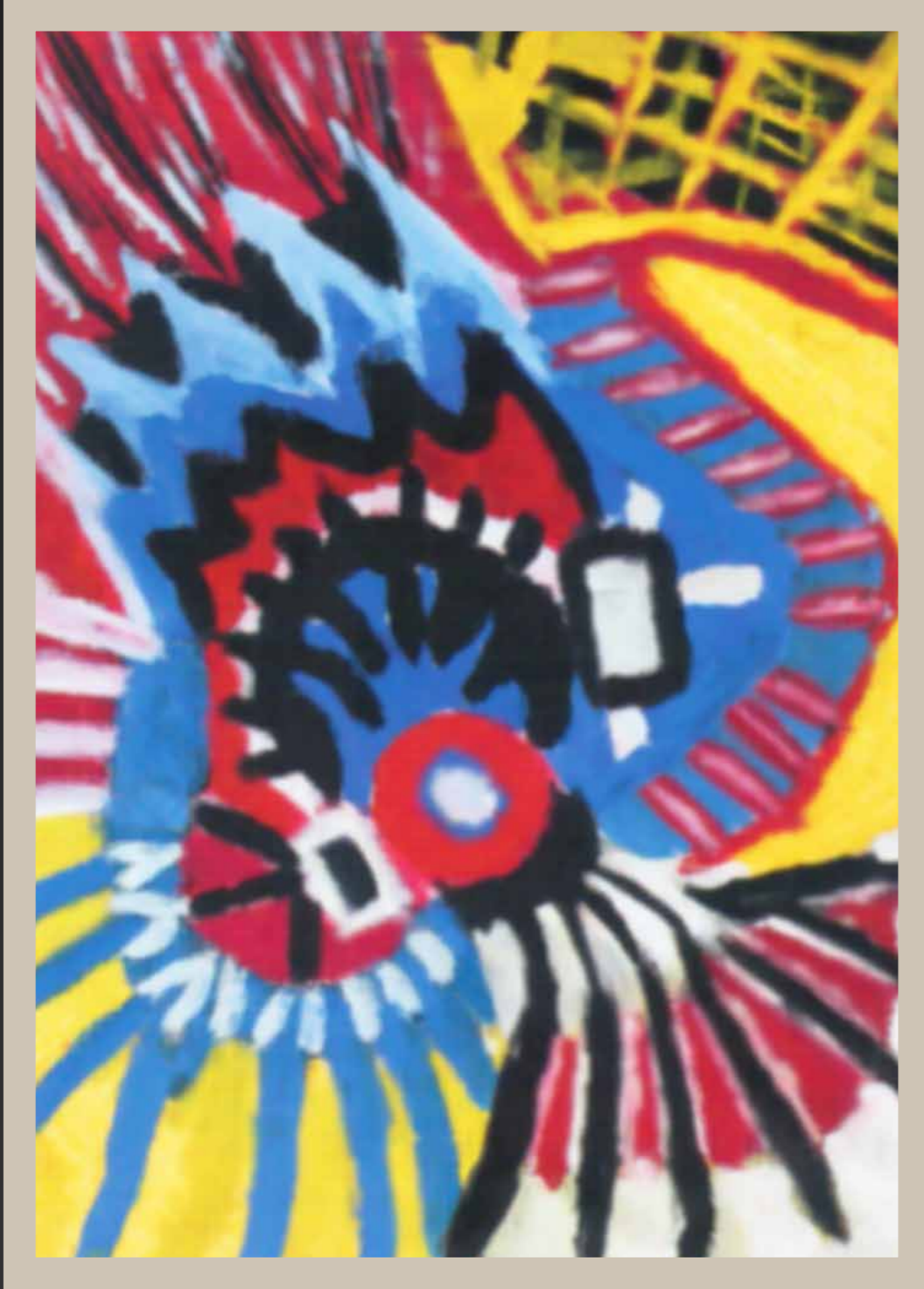


*Letím, letím nad egyptskými pyramídami, pastel*

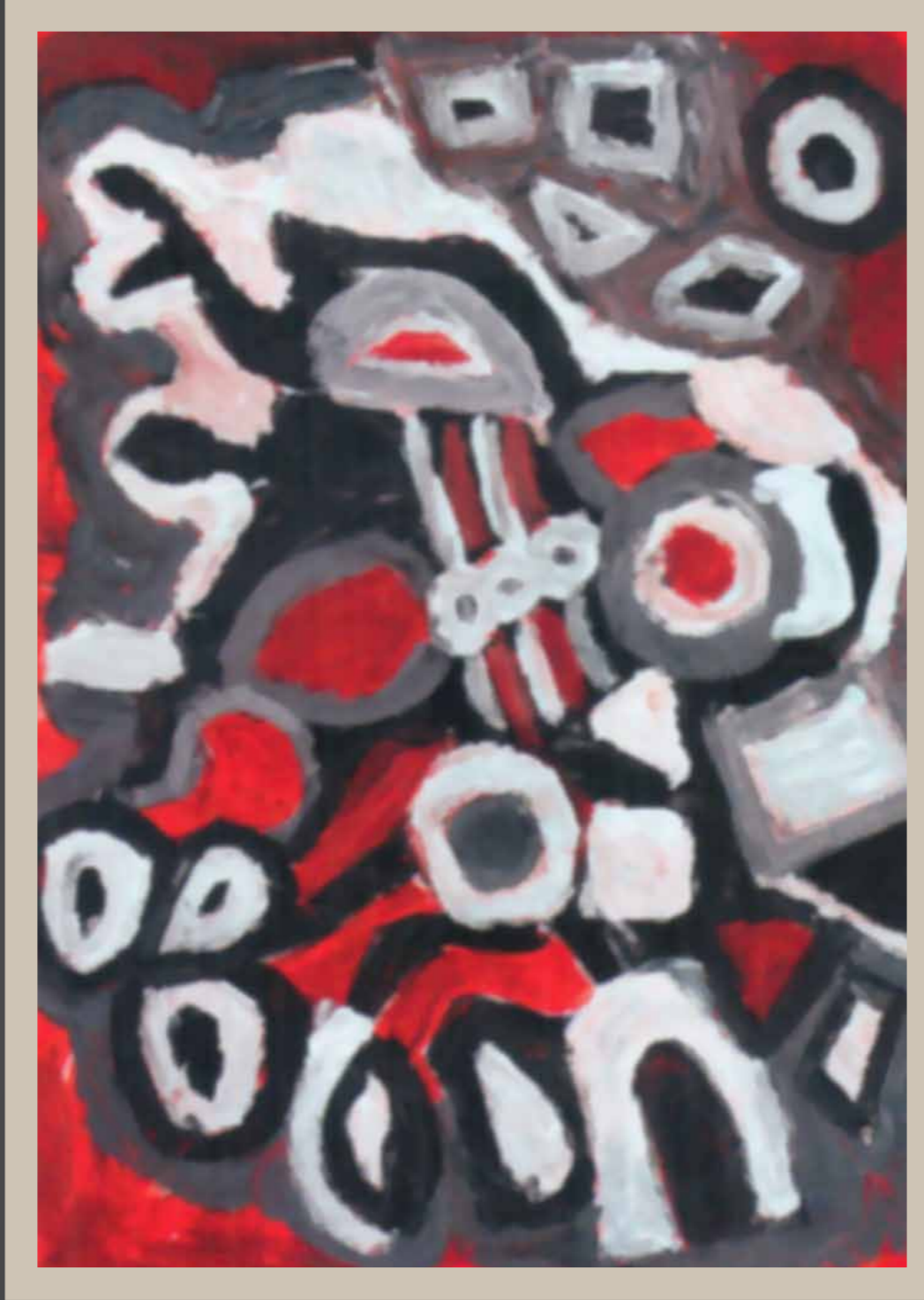
Zuzana, 50 rokov, Bratislava

„Čo bolo prvé – vajce alebo sliepka? Otvorená otázka. Skúste prelet nad egyptskými pyramídami, možno nájdete odpoveď na tajomstvá ľudskej civilizácie.“

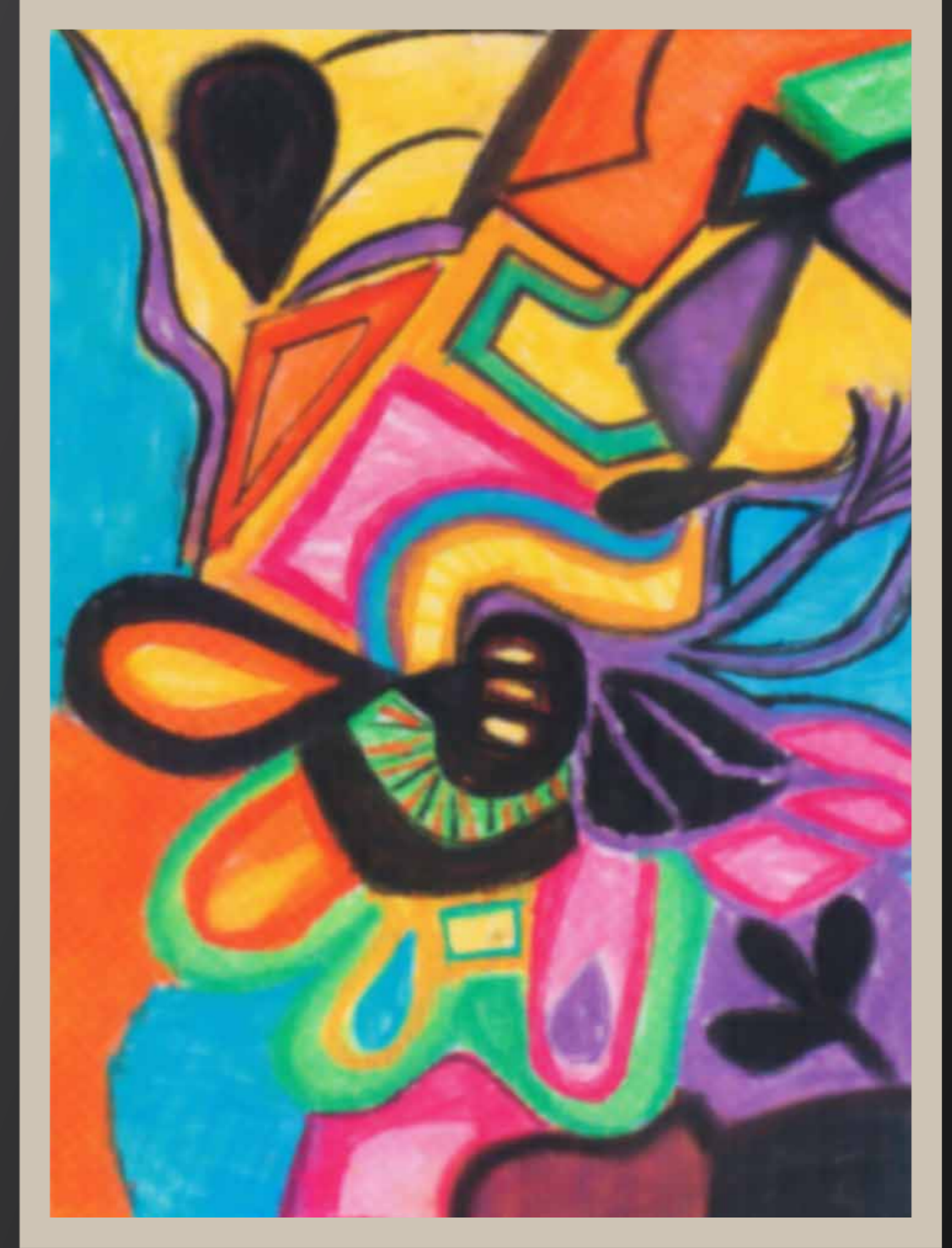
# Som ako ty



tempera  
Sylvia, 36 rokov, Trenčín



tempera  
Sylvia, 36 rokov, Trenčín



pastel  
Sylvia, 36 rokov, Trenčín

Sylvia, 36 rokov, Trenčín

„Výtvarnej tvorbe som sa začala venovať až v dospelom veku. Moje maľby sú akýmsi dialógom medzi mnou a obrazom, medzi mojim vnútorným a vonkajším svetom, sú spojením konkrétnych a abstraktných prvkov. Inšpiráciu nachádzam v každodenných životných situáciách: doma, vo svojom meste, na prechádzkach prírodou, v snoch, v spomienkach...“

Sylvia, podľa kunsthistoričky magistry Kančevovej, neustále hľadá nové farebné kompozície a kombinácie. Často pri tom využíva kontrastné tóny a výrazné obrysové línie.

## KEĎ SPÍŠ

Keď spíš, tak som naj šťastnejší  
Pretože keď spíš, v tebe je ticho  
a tajuplný sen  
Keď spíš, tak cítim tvoju nedostupnosť  
Keď spíš, tak môžem chytiť skicár  
A čmárať len tak alebo naozaj  
Keď spíš, tak si taká krehká  
A slastne erotická zároveň  
Keď spíš, tak ticho čakám  
Tvoje prvé slová pri prebúdzaní  
Ktoré možno pretlmočí  
Vrabcem či drozdom do reči  
Svojich druhov  
Aby aj príroda vedela  
Či sme spolu ešte šťastní...

Daniel, 38 rokov, Bratislava

Básne sú vybrané zo zbierky "HANKE A INÉ BÁSNE",  
2003 Bratislava

# Som ako ty

## VONIAŠ SVETLOM

Voniaš svetlom  
ktoré tma nepohlí  
Svetlo s tmou  
Šeď nemá veľa chutí

Biedny hráč  
na brehu s labuňami  
Bol som spáč  
v korábe so sviňami

A sláčik sonátu hral  
O zlom sne v tme  
kde Bosch sa smial

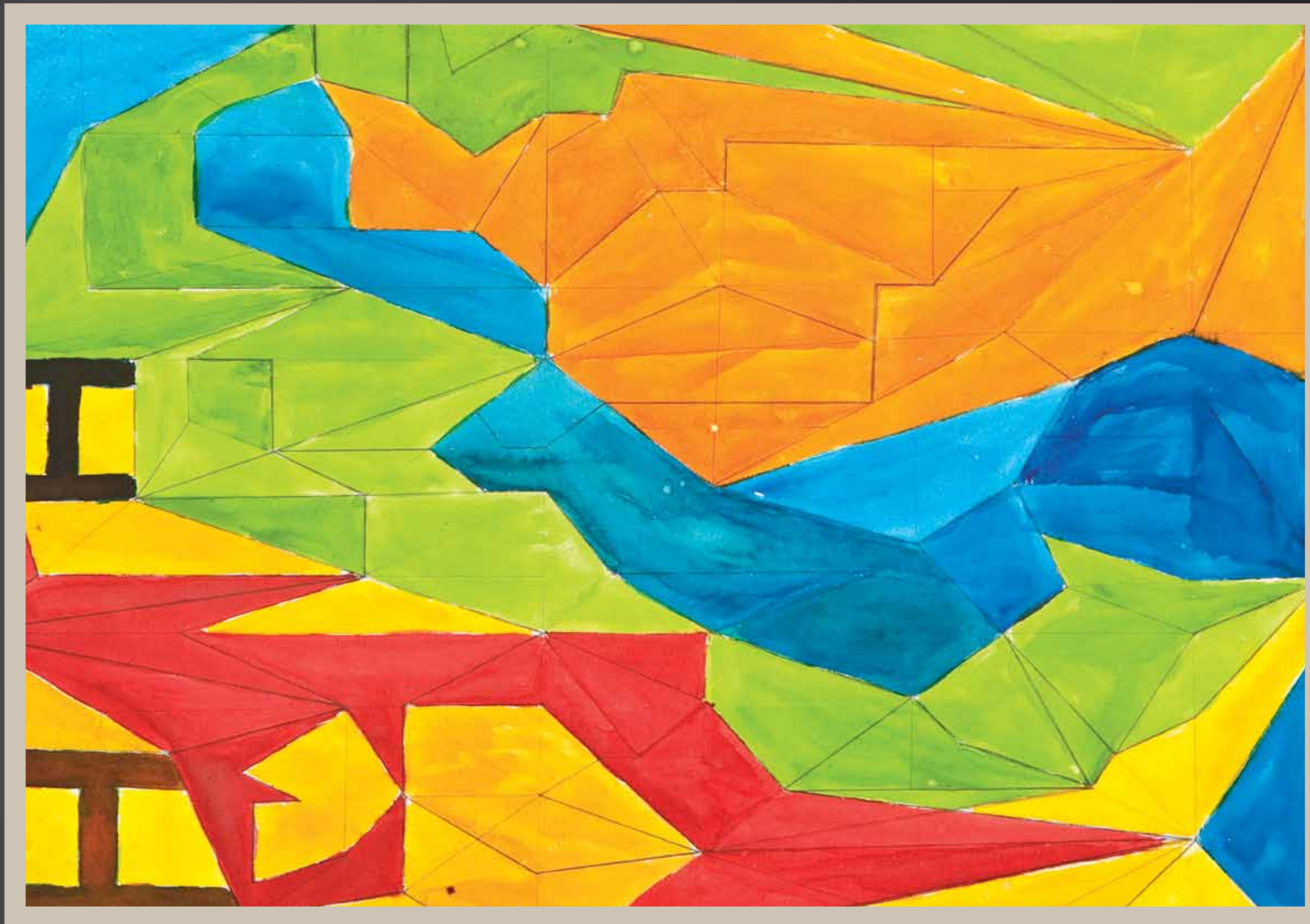
Aj keď mám strach  
že čerím hladinu  
Zotriem ten prach  
Aby som uzrel  
mesačnú krajinu

Svetelný chrám  
lásky, čo nepáli  
tieňov, čo nie sú tmou  
hudby, čo netíchnu  
v rozpustnej hmle

Kde slzy stekali  
večernou tíšinou.

**Daniel, 38 rokov, Bratislava**

Básne sú vybrané zo zbierky "HANKE A INÉ BÁSNE",  
2003 Bratislava



*Harmónia, tempera*

**Pavol, 57rokov, Michalovce**

„Obraz vyjadruje moje cítenie, myslenie, lásku k Bohu a k jednej žene, súlad tela a ducha, symboliku písmen a vieru v uzdravenie.“